

Tanrı'ya Adanmış Bir Hayat: Hıristiyan Manastır Yeminleri

A Life Dedicated to God: Christian Monastic Vows

Yasin Güzeldal

Dr., Millî Eğitim Bakanlığı

Dr., Ministry of Education

İstanbul / Turkey

yasinguzeldal@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0002-7349-5388>

Article Type / Makale Tipi

Research Article / Araştırma Makalesi

DOI: 10.33420/marife.912944

Article Information / Makale Bilgisi

Received / Geliř Tarihi: 10.04.2021

Accepted / Kabul Tarihi: 08.06.2021

Published / Yayın Tarihi: 30.06.2021

Cite as / Atıf: Güzeldal, Yasin. "Tanrı'ya Adanmış Bir Hayat: Hıristiyan Manastır Yeminleri" *Marife* 21/1 (2021), 179-204. <https://doi.org/10.33420/marife.912944>

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Copyright / Telif Hakkı: "This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) International License." / "Bu makale Creative Commons Atıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) Uluslar arası Lisansı altında lisanslanmıştır."

e-ISSN: 2630-5550

www.marife.org

Tanrı'ya Adanmış Bir Hayat: Hristiyan Manastır Yeminleri

Özet

Yemin, gelecekte yapılacak ya da yapılmayacak bir davranış ile ilgili olarak kişinin kararlılığını güçlendirmek için değer atfettiği bir varlık adına verdiği sözü ifade etmektedir. Manastır literatüründe ise yemin, en temel anlamıyla Tanrı'ya verilen bir söz olarak tanımlanmaktadır. Ahlakî anlamda, verilen bir sözün yerine getirilmesi o sözü veren kişinin sosyal çevresiyle ilişkisini etkilerken, dini anlam yüklendiğinde yemin, yerine getirilecek vadin gerçekleştirilme olasılığını ve kişi üzerindeki sorumluluğu da arttırmaktadır. Bu sebeple manastır hayatı yaşayacak bir keşiş, manastır hayatındaki zorluklar karşısında insânî birtakım zaafardan korunmak gayesiyle, terk edildiğinde belirli sonuçları olan manastır yeminleri etmektedir. Yemin çeşitleri farklı dinî tarikatlara göre değişkenlik gösterse de hepsinin özü bir şeylerden feragat etmeye indirgenmiştir. Bu vazgeçiş duyuşsal zevklerden, cinsel hazlardan ve benmerkezcilikten feragat etme şeklinde sıralanabilir. Böylece Hristiyanlığın ilk dönemlerinden itibaren asketik bir yaşam sürme çabasında olan keşişlerin yazılı olmayan kurallar çerçevesinde kendilerine birtakım mesuliyetler yükleyerek bu hayatı daha yaşanılabilir kılmaya çalıştıkları görülmüştür. Nitekim her insanın belirli ölçüde hayatını sürdürabilmesi için mal mülk edinme ve doğuştan getirdiği cinsellik gibi birtakım ihtiyaçları olduğu bilinmektedir. Bu noktada kişinin birtakım doğal ihtiyaçlarını yeminler aracılığıyla belirli bir otoritenin buyruğu altında köreltebileceği ya da en azından bastırabileceği düşünülmektedir. Hristiyanlık özelinde bakıldığında manastırlar bu amaç için daima en doğru yer olmuştur. Çünkü manastır yaşamının nihai hedefi, ruhun tutkularından ve nefsin kötü arzularından arındırılmasıdır. Bu arınma somutlaştırıldığına keşişin asıl hedefi yoksulluk, bekarlık, itaat ve istikrar kavramları çerçevesinde bir hayat sürmek olmaktadır. Böylece İsa Mesih'in öğretilerinden hareketle kusursuz olmak isteyen dindar kimselerin takip etmesi gereken birtakım ilkelerin zamanla manastır yeminlerine dönüştüğü görülmektedir.

Hristiyanlığın erken dönemlerinden itibaren asketik bir hayatı benimseyen münzeviler, kendilerini dini hayata bağlayan ve her birinin ihlal edildiğinde açık hukuki sonuçları olan itaat, istikrar ve conversatio morumdan oluşan Benedikten Yeminleri'ni ve 13. yüzyıldan itibaren de yoksulluk, bekarlık/iffet ve itaat yeminlerinden oluşan Evanjelik nasihatleri yerine getirme sözü vermektedirler. 6. yüzyılda Aziz Benedikt ile sistemli ve kurumsal bir kimliğe bürünen Hristiyan manastırlarının bu döneme kadar sistemli bir şekilde uyguladıkları manastır yeminlerinden söz edilememektedir. Bu sebeple manastır yeminlerinin Benedikt Kuralı ile manastır literatürüne girdiğini söylemek mümkündür. Bu noktada manastırların kurumsallaşması ve varlığını yüzyıllar boyu sürdürmesinde Benedikt'in benimsediği manastır yeminlerinin büyük etkisi olmuştur. Nitekim manastır iş ve işleyişinin sekteye uğramaması için alınan koşulsuz itaat yemini, manastırda ölene dek kalmayı taahhüt eden istikrar yemini ve manastır yaşamına sadakati ifade eden conversatio morum yemini ile bu kurumların sağlam bir altyapıya sahip oldukları görülmektedir. Aziz Benedikt'i bu yeminleri resmîleştirmeye iten sebepler arasında dönemin sosyal, siyasi ve kültürel gelişmelerinin de etkili olduğu bilirse de aynı zamanda bu yeminlerin manastıra adanan bir keşişin manevi hedefine ulaşması amacıyla da uygun hizmet ettiği görülmektedir.

6. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar Avrupa'da en yaygın kullanılan manastır nizamnamesi olan Benedikt Kuralı'nın Fransiskan ve Dominiken tarikatları gibi dilenci ve gezgin vaiz tarikatların ortaya çıkmasıyla etkinliğini kaybettiği bilinmektedir. Dönemin şartlarına göre reforme edildiği anlaşılan ve "Evanjelik nasihatler" denilen bu yeni manastır yeminleri sadece manastırlar değil, Kilise tarafından da tanınmıştır. Buna göre, yoksulluk yemini ile Tanrı'ya odaklanmanın önünde önemli bir engel olarak görülen para ve maddi mülklerden feragat edilmesi istenmektedir. Özdenetim ve fedakârlık pratiği gerektiren bekarlık/iffet yemini ile cinsellik ve ebeveyn olma arzularının Tanrı'ya armağan olarak sunulması beklenmektedir. İtaat yemini ile de tamamen Tanrı'nın iradesine teslim olunması istenmektedir. Günümüzde Katolik Kilisesi, bu üç yemini "kutsanmış yaşamın" tanımlayıcı unsuru olarak resmen kabul etmektedir. Ancak Kilise'nin Evanjelik nasihatleri benimsemesi ve bu yeminlerin Kilise kanonu içerisinde yer alması manastırlarda uygulanan yeminlerden farklıdır. Kilise bu yeminleri tüm Hristiyanlardan beklemekte, ancak gönüllü olanların uygulayabileceği, kusursuz bir yaşamı hedefleyenlerin hayatlarında tatbik etmeleri gereken erdemler şeklinde görmektedir. Manastır yeminlerinin ele alındığında bu çalışmada öncelikle manastırlarda yaşayan keşişlerin ne tür sorumluluklar olarak ve nelerden feragat ederek bu hayatı sürdürdükleri, daha sonra manastır nizamnamelerinin manastırların kurumsal varlığını sürdürabilmesi için keşişleri yeminler bağlamında

nasıl motive ettiklerini anlamaya çalışmak başlıca hedefler olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hristiyanlık, Manastırcılık, Manastır Yeminleri, Evanjelik Nasihatler, Benedikten Yeminleri.

A Life Dedicated to God: Christian Monastic Vows

Summary

Vow expresses a promise to be made on behalf of an entity that he cares about to strengthen a person's determination in relation to a behavior that will or will not be done in the future. In the monastic literature, it defines vow as a promise given to God in the most basic sense. In a moral sense, fulfillment of a promise affects the relationship of the person who made the promise with his social environment, while the vow increases the possibility of realizing the promise to be fulfilled and the responsibility on the person when religious meaning is taken. For this reason, a monk who will live a monastic life takes monastic vows with certain consequences when abandoned, in order to protect himself from certain human weaknesses in the face of the difficulties in monastic life. Although the vows vary according to different religious sects, it reduced the essence of all of them to renunciation. This renunciation can be listed as renunciation of sensual pleasures, sexual pleasures, and egocentrism. Thus, it has been observed that monks, who have been trying to lead an ascetic life since the early periods of Christianity, try to make this life more livable by imposing certain responsibilities on themselves within the framework of unwritten rules. As a matter of fact, it is known that every person has certain needs such as acquiring property and innate sexuality in order to continue his life to a certain extent. At this point, it is thought that a person can dull or at least suppress some of his natural needs under the command of a certain authority. When viewed in Christianity, monasteries have always been the right place for this purpose. Because the goal of monastic life is the cleansing of the soul from passions and the soul from dangerous desires. When this purification is embodied, the primary goal of the monk is to lead a life within the framework of the concepts of poverty, celibacy, obedience and stability. Thus, based on the teachings of Jesus Christ, it is seen that certain principles that should be followed by religious people who want to be perfect have turned into monastic vows.

From the early stages of Christianity, the ascetics who have adopted a reclusive life have adopted the "Benedictine Vows" of "obedience, stability and conversatio morum", which bind them to religious life and each have clear legal consequences when violated, and since the 13th century, they have pledged to fulfill the "Evangelical Counsels" comprising vows of poverty, chastity and obedience. Christian monasteries, which assumed a systematic and institutional identity with Saint Benedict in the 6th century, cannot be mentioned about the monastic vows that were systematically applied until this period. For this reason, it is possible to say that the monastic vows entered the monastic literature with the Benedictine Rule. The monastic vows adopted by Benedict had a significant effect on the institutionalization of monasteries and their survival for centuries. It is seen that these institutions have a solid infrastructure with the vow of unconditional obedience taken in order not to interrupt the work and operation of the monastery, the vow of stability that promises to stay in the monastery until death, and the conversatio morum that expresses fidelity to the monastery life. Although it is known that the social, political and cultural developments of the period were among the reasons that led Saint Benedict to formalize these vows, it is also seen that these vows served under the purpose of "reaching the spiritual goal" of a monk devoted to the monastery.

It is known that the Benedictine Rule, which was the most widely used monastic rule in Europe from the 6th to the 13th centuries, lost its effectiveness with the emergence of mendicant orders such as the Franciscan and Dominican orders. Apparently reformed according to the conditions of the period and called "Evangelical Counsels", these new monastic vows were recognized not only by the monasteries but also by the Church. It is required to give up money and material properties, which are an important obstacle in front of focusing on God with the vow of poverty. It is expected that the vow of celibacy / chastity, which requires the practice of self-control and sacrifice, and sexuality and desire to be a parent, are presented to God as a gift. With the vow of obedience, it is required to surrender to the will of God. Today, the Catholic Church officially recognizes these three vows as the defining element of "consecrated life". However, the Church's adoption of Evangelical counsels and the fact that these vows are included in the Church canon differ from the vows practiced in monasteries. The Church does not expect these vows from all Christians, but sees them as virtues that can be followed by those who volunteer and are expected to be applied in the lives of those who aim for a perfect life. In this study, in which the monastic vows were discussed, the main goal was to understand what responsibilities the

monks living in monasteries took and what they waived, and then how the monastic statutes motivated the monasteries in their vows in order to maintain the institutional existence of the monasteries.

Keywords: Christianity, Monasticism, Monastic Vows, Evangelical Counsels, Benedictine Vows.

Giriş

Hristiyanlığın erken dönemlerinde asketik yaşamı tercih eden keşişler, tamamiyle kendilerini manastır hayatına adayacaklarına dair söz vermişler, bazı durumlarda ise bekaret gibi yaşamın belirli bir özelliğine özel bir vurgu yapmışlardır. Ancak 6. yüzyıla kadar yazılmış manastır nizamnamelerinde Aziz Benedikt (480-543) dışında manastır yeminlerine dair özel bir vurgunun yapılmadığı görülmektedir. Benedikt, keşişlerin sorumluluklarını Benedikt Kuralı'nın (Regula Benedicti) gerektirdiği her şeyi kapsayacak şekilde tasarlamıştır. Benedikt'in manastır yeminleri olarak belirlediği itaat, istikrar ve *conversatio morum* (manastır yaşamına sadakat) kavramlarına yüklediği anlamda da bu düşüncesi açıkça görülmektedir.

13. yüzyıla kadar Avrupa'daki manastırlarda genel olarak Benedikt Kuralı takip edildiğinden manastırlarda da Benedikten yeminleri tatbik edilmiştir. 13. yüzyıldan sonra ise dilenci ve vaiz tarikatların (ör. Fransisken, Dominiken) ortaya çıkmasıyla manastırlardaki yeminlerin birtakım değişikliğe uğradığı görülmektedir. Zira Benedikten yeminlerinin bazıları, yapıları gereği bu tarikatların misyonlarına ters düşmüştür. Örneğin, Benedikten yeminlerinden olan istikrar yemini, dilenerek geçimini sağlayan ya da vaaz misyonunu benimseyen tarikatların yaşam şekillerine uymamıştır. Bu sebeple bu tarikatlar, Benedikten yeminleri üzerinde birtakım değişiklikler yapmışlardır. Buna göre, 12. yüzyıldan sonra Orta Çağda yoksulluk, iffet ve itaat yeminlerinden oluşan "Evanjelik nasihatler" ismi verilen yeminler manastırlarda uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra bu yeminlerin Kilise tarafından da kabul edilmesi ile yeminlerin günümüze kadar sürdürülen kalıcı ve istikrarlı bir kimlik kazanması sağlanmıştır.

Erken dönem ve Orta Çağ Hristiyan manastır geleneğinde uygulanan manastır yeminlerinin ele alındığı bu makalede, manastırlarda yaşayan keşişlerin hayatlarını adadıkları bu kurumlara ne şartlarla bağlandıkları, Tanrı'ya verilen sözlerin manastır yaşamını nasıl şekillendirdiği ve her şeyden öte bu yeminlerin keşişlerin yaşamlarını, dolayısıyla manastır kurumunun sürekliliğini nasıl etkilediği sorularının cevapları bulunmaya çalışılacaktır. Makale, "Benedikten Yeminleri" ve "Evanjelik Nasihatler" şeklinde iki ana başlık altında ele alınacaktır. Her iki yemin türü için de çalışma boyunca izlenecek metot öncelikle yeminlerin Kutsal Kitap kökeninin incelenmesi ve daha sonra manastır yazarları ve tarikat liderlerinin bunu nasıl sistemleştirdiği üzerine olacaktır. Bu noktada gerek Doğu gerekse Batı manastırları ele alındığında en sistematik, kapsamlı ve geniş kitlelerce yüzyıllar boyu manastırlarda kabul edilen Benedikt Kuralı (Regula Benedicti) başlıca kaynak olarak kullanılacaktır. Bu sebeple çalışmanın birinci bölümü "Benedikten Yeminleri"ne ayrılmıştır. İkinci bölümde ise Fransisken ve Dominiken tarikatlarının ortaya çıkışı ile resmî olarak kullanılan Evanjelik nasihatler bu ana akım tarikatlar ile ilgili kaynaklar çerçevesinde ele alınacaktır. Her iki yemin sisteminde de ortak olan itaat yemini, bahsi geçen tarikatlar tarafından farklı yorumlandığından ayrı başlıklarda

ele alınmıştır. Sonuç bölümünde ise elde edilen verilerden hareketle bu yeminlerin arka planında yatan maddi ve manevi gerekçelerin neler olduğu ve manastır kurumuna etkileri açıklanmaya çalışılacaktır.

1. Benedikten Yeminleri

Aziz Benedikt, manastır yeminlerini resmî olarak kullanan ilk manastır yazarı olarak bilinmektedir. Benedikt Kuralı içerisinde bu yeminler şu şekilde ifade edilmektedir: “(Manastıra) kabul edilen bir kişi, *oratoride* (manastır kilisesi) herkesin önünde istikrar (*stabilitas*), yaşam tarzına sadakat (*conversatio morum*) ve itaat (*oboedientia*) üzerine yemin etmelidir.”¹ Genellikle “Üç Benedikten Yemini” olarak da adlandırılan bu yeminler, aynı zamanda bir keşişin sorumluluğunu resmî olarak üstlendiği vaatler anlamına da gelmektedir. Bu yeminlerden sadece itaat yemini Benedikt Kuralı’nda ayrı bir başlıkta ele alınmıştır. Evanjelik nasihatler ile ilişkisi göz önüne alındığında, Benedikten yeminleri içerisinde bahsedilmeyen yoksulluk ve iffetin, kuralın dördüncü bölümünde ele alındığı ve bu kavramların kuralın ayrılmaz parçaları olarak ifade edildiği görülmektedir.² Diğer bir Evanjelik nasihat olan “yoksulluk” ile ilgili olarak ise Benedikt, keşişlerin herhangi bir özel mülkiyete sahip olmayacağını söyleyerek bu konudaki görüşünü net bir şekilde beyan etmektedir.³

1.1. İtaat

Hristiyan dini literatüründe “itaat” kavramı için dinlemek, kulak vermek, boyun eğmek anlamlarına gelen “*oboedire*” kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelime, manastır standartlarında düşünüldüğünde, verilen sıradan bir emri yerine getirmekten daha fazlasını ifade etmektedir. Bu sebeple itaat yemininin manastır disiplini içerisindeki arka planını anlamak için diğer manastır yeminlerinde olduğu gibi Kutsal Kitap’a bakmak gerekmektedir. Manastır geleneği incelendiğinde bu konu ile ilgili olarak Kutsal Kitap’a yapılan en sık atfın, İsa Mesih’in Havari Matta’ya hitaben “Beni takip et”⁴ çağrısı olduğu görülmektedir. Manastırdaki her keşiş bu çağrıyla, kendisine yapılmış bir davet olarak görür. Bu pasajın yanı sıra “Benim yemeğim, beni gönderenin isteğini yerine getirmek ve O'nun işini tamamlamaktır.” ifadesi de yine itaat yeminine yapılan başka bir atıftır. Bu anlayışın bir adım ötesi keşişin, İsa Mesih’i takip etmek için kendisini inkâr etmesi ve haçını yüklenmesi gerektiği söyledir.⁵ Daha da kapsayıcı olan tutum ise aileden feragat etme noktasındadır. Bu süreç, Luka İncili’nde bahsedilen öğrencinin kendi hayatından bile vazgeçmesiyle

¹ “*Suscipiens autem in oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua et conversatione morum suorum et oboedientia*” RB.58:17. Makale boyunca *Benedikt Kuralı*’nı ifade etmek için “RB” (*Regula Benedicti*) kısaltması kullanılacaktır.

² RB.4:11, 14, 64.

³ RB.58:24.

⁴ *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi - Yeni Yaşam Yayınları, 2009), Mat.9:9.

⁵ Mat.16:24.

biter.⁶ Keşişin manastır yaşamında izlediği bu yolun, fiziksel bir adanmışlığın yanı sıra sosyal ve psikolojik biçimlerde de kendisini mecbur bıraktığı bir yaşam tarzına dönüştüğü görülmektedir.

Manastır geleneği göz önüne alındığında bu kavram, üçüncü ve dördüncü yüzyıllarda çöl babaları tarafından mükemmelliğe giden yolun önemli bir basamağı olarak görülmüştür. Nitekim bu dönemde başrahibe itaat, Tanrı'nın iradesini anlama yolunda önemli bir araç konumundadır. Zira genel kabule göre Hristiyan manastır yaşamının kökeni bu döneme dayandırılmaktadır. Bu dönemdeki önder şahsiyetlerin manastır hayatındaki rolü de keşişlerin, yaşamlarında Tanrı'nın iradesini kavramak ve O'nu hayatlarının merkezine koymalarını sağlamaktır. Bu konu ile ilgili olarak "ἀποφθέγματα τῶν πατέρων" (Çöl Babalarının Deyişleri) adlı metinlerde sıklıkla "Keşişlerin Babası" olarak anılan Aziz Antoni'nin (ö. 356), itaat kavramını keşişlerin benliklerine yerleştirmeye çalıştığı görülmektedir.⁷ Batı geleneğinde ise Aziz Benedikt, kurallarının önsözünde konu ile ilgili olarak, "Dinle, ey oğlum, efendinin hükmüne uy, kalbinin sesine kulak ver, sevgili babanın öğütlerini içtenlikle yerine getir ve kabul et.⁸ İtaatsizliğin miskinliği yüzünden uzaklaştığın o efendine, itaat ederek geri dönebilirsin." demektedir.⁹ Aslında Benedikt burada keşişi, kendi talimatlarını değil; gerçek üstat olarak gördüğü İsa Mesih'i dinlemeye davet etmektedir.

Aziz Benedikt'in itaat anlayışını, kime, hangi amaçla ve ne şekilde olması gerektiği gibi başlıklarla ele almak mümkündür.¹⁰ Buna göre itaat edilecek kişiler ilk olarak, başrahip ve kıdemli/rütbeli keşişlerdir.¹¹ İtaat edecek keşişten, itaat edeceği kişiye karşı özel bir sevgi ya da saygı duyması beklenmese de manastır kuralları çerçevesinde üstlerine karşı itaatkar olması beklenmektedir.¹² İkinci olarak Benedikt Kuralı, itaat yemininin altını öncelikle keşişin nefis mücadelesinde göstermesi gereken erdemlerle doldurmaktadır. Bu amaçla Benedikt'in, alçakgönüllülüğün on iki adımından bahsederken hırstan uzak duran, kendini aşağı bir konumda gören ve her durumda başrahibin isteklerini üst sıraya koyan bir tevazu ruhunu ima ettiği görülmektedir.¹³ Aynı zamanda itaat, İsa Mesih'in çarmıhta gösterdiği

⁶ Luk.14:26.

⁷ Bu metinlerde konu ile ilgili olarak şöyle bir diyalog aktarılmaktadır: "*Birisi Aziz Antoni'ye "Tanrı'yı memnun etmek için ne yapmalı?" diye sordu. Yaşlı adam: "Size söylediklerime dikkat edin: Her kim olursanız olun, daima Tanrı gözünüzün önünde olsun; ne yaparsanız yapın, bunu Kutsal Yazıların söylediklerine göre yapın; nerede yaşarsanız yaşayın, orayı kolay kolay terk etmeyin. Bu üç kurala sadık kalın, kurtuluşa erişeceksiniz."* *The Sayings of the Desert Fathers: The Alphabetical Collection*, çev. Benedicta Ward (Kalamazoo, Mich: Liturgical Press, 1975), 2.

⁸ Özd.1:8;4:20;6:20.

⁹ RB. Prol:1-2.

¹⁰ Francis Cuthbert Doyle, *The Teaching of St. Benedict* (London: Burns & Oates, 1887), 73.

¹¹ Terrence Kardong, "The Abbot as Leader", *The American Benedictine Review* 42/1 (1991), 53-73.

¹² Benedikt burada, itaat edilecek kişilerin olumsuz niteliklere sahip olabileceğinden bahsederken, bu olumsuzlukların o kişilerin otoritesini zayıflatmadığını da eklemektedir. Benedikt, bu anlayışı desteklemek için "*Efendilerinizin yalnız iyi ve yumuşak huylu olanlarına değil, ters huylu olanlarına da tam bir saygıyla bağlı olun*" (1Pe.2:18) ve "*size söylediklerinin tümünü yapın ve yerine getirin, ama onların yaptıklarını yapmayın*" (Mat.23:3) pasajlarını referans göstermektedir. RB.4:59.

¹³ RB.7.

teslimiyetle eş tutularak manastır geleneğinde her daim örnek alınması gereken bir davranış olarak ifade edilmiştir. Ayrıca Benedikt'in, "Sizi dinleyen beni dinlemiş olur, sizi reddeden beni reddetmiş olur. Beni reddeden de beni göndereni reddetmiş olur."¹⁴ pasajını referans göstermesinden de anlaşılacağı üzere üstlere itaat, dolaylı yoldan Tanrı'ya itaat etmekle eş tutulmuştur. Üçüncü olarak ise Benedikt, itaatin nasıl gerçekleştirileceğine dair birtakım niteliklerden bahsetmektedir. Buna göre itaatte, tereddütsüz, geciktirmeden, homurdanmadan, nefsanî isteklerden feragat ederek, gönüllü, sabırlı, korkusuz ve neşeli bir şekilde verilen emri yerine getirmek gibi birtakım kriterler bulunmaktadır.¹⁵

Önemli bir Benedikten araştırmacısı olan Cuthbert Butler (ö. 1934), öncelikle Benedikt'in itaat anlayışını teorik (emirleri Tanrı'dan geliyormuşçasına kabul etmek) ve pratik (ertelemeyen) olmak üzere iki başlıkta ele almaktadır. Butler, daha sonra bu iki ilkenin, Kural'ın içerisinde bolca örneklenebileceğini söylemekle birlikte, Aziz Benedikt'in bu öğretisinin özellikle ortaya konması gereken dört yönü olduğunu ifade etmektedir. Bunlardan ilki insana tatlı gelen itaattir. Eğer emredilen şey tereddütsüz, hızla, ılımlı bir şekilde, mırıldanmadan yerine getirilirse, bu itaat Tanrı tarafından kabul edilebilir ve insan için de haz alınarak yerine getirilmiş bir görev olacaktır. İkincisi, içsel itaattir. Zira itaat yemini dışarıdan itaatle, yani emredilen şeyin fiili olarak yerine getirilmesiyle yerine getirilse de bu yeminin erdemli bir tutum haline dönüşmesi için içsel itaat gereklidir. Aziz Benedikt bu noktada keşişlerinden şunu talep etmektedir: "Mürit, yüreğinde kırgınlık ve kötü bir niyetle itaat ederse, verilen emri yerine getirirse bile o, kötü niyetlinin kalbini gören Tanrı için kabul edilemezdir. Bundan ona herhangi bir lütuf gelmeyecek, bilakis bunu istekli bir şekilde yerine getirmezse, kötü niyetli tavrı yüzünden cezaya uğratılacaktır."¹⁶ Üçüncü sırada imkânsız görevler konusu bulunmaktadır.¹⁷ Benedikt bu konuda keşişin gücünü aşan emirler karşısında nasıl bir tutum sergileyeceğini belirtmektedir. Buna göre eğer bir keşişe, üstleri tarafından gücünü aşan bir görev emredilirse o, bu görevi yapamayacağını nazik bir dille ifade etmelidir. Fakat, emri veren kişi bu konuda ısrarcı olursa bu durumda keşiş, kendisi için bunun en iyisi olduğunu düşünmeli ve Tanrı'nın desteğine güvenerek verilen emre içtenlikle itaat etmelidir.¹⁸ Butler'ın sınıflandırmasında dördüncü ve son olarak karşılıklı itaat konusu ele alınmaktadır.¹⁹ Başrahip ve rütbeli keşişlere itaatin yanı sıra Benedikt, keşişlerin birbirlerine karşı olan itaatlerinden de bahsederken genç keşişlerin yaşlı keşişlere karşı itaatkâr bir tutum sergilemeleri gerektiğini vurgulamaktadır.²⁰ Burada Benedikt'in, karşılıklı itaatin Tanrı'ya gidilecek yol olduğu

¹⁴ Luk.10:16.

¹⁵ RB.5:14.

¹⁶ RB.17:19.

¹⁷ Detaylı bilgi için bk. Terrence Kardong, "Hard Obedience: Benedict's Chapter 68 and Beyond", *Regulae Benedicti Studia* 12/ (1986), 193-202.

¹⁸ RB.68.

¹⁹ Cuthbert Butler, *Benedictine Monachism, Second Edition: Studies in Benedictine Life and Rule* (London: Longmans, Green and Co., 1919), 139-140.

²⁰ Genç keşişlerin, yaşlı keşişlerle olan ilişkisine dair bk.RB.71:6-9.

noktasında keşişlere güvence verdiği görülmektedir. Nitekim Aziz Benedikt, itaatın keşiş ve Tanrı arasında kurulacak bir bağ ile gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmakta ve bu görüşünü Kutsal Kitap'tan yaptığı alıntılarla desteklemektedir. Bu noktada Benedikt, "Duyar duymaz sözümü dinlediler."²¹, "Sizi dinleyen beni dinlemiş olur."²² ve "Tanrı sevinçle vereni sever."²³ gibi pasajları alıntılıyarak itaatın temel gayesinin tereddütsüz, içten ve inançlı bir şekilde olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu ifadelerden Benedikt'in itaat konusunda keşişlerin psikolojisini bu duruma karşı hazır hale getirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Zira Benedikt, bu görevin duygusuz ve gönülsüz bir şekilde yerine getirilmesini istemediğini defalarca ima etmektedir.

Benedikt'in itaat ile ilgili yaptığı alıntıların çoğunun İnciller'den yapılmış olması dikkat çekicidir. Buna göre, Benedikt'in manastır yaşamı çerçevesinde açıklamaya çalıştığı itaat yemini, bariz bir biçimde İsa Mesih ile irtibatlandırılmaktadır. Nitekim Benedikt'e göre itaat, aynı zamanda Mesih'in çarmıhta Baba'ya olan itaatini temsil ettiğinden, Tanrı'nın bir lütfu olarak görülmelidir. Bu yüzden itaat, keşiş için kalpten gelerek yerine getirilmesi gereken bir tutumdur.

İtaat yeminin bir diğer önemi manastırların kurumsallaşmasına dair yaptığı doğrudan katkıdır. Nitekim bu yemin neticesinde hem manastır işleyişinin devamlılığı hem de manastır iç disiplini güvence altına alınmaktadır. Bu sebeple, idareciler değişse de Benedikt Kuralı'nı takip eden manastırların yüzyıllarca varlığını sürdürebilmesi bu durumla açıklanabilir.²⁴

1.2. İstikrar

Latince "stare" kelimesinden türetilmiş olan istikrar kelimesi (stabilis) dikilmek, ayakta durmak, hareketsiz kalmak anlamlarına gelmektedir.²⁵ Benedikten manastır geleneğinde ise istikrar, genellikle manastırda yaşayan keşişlerin manastır yaşamına sadık kalmalarını ifade eden bir kavram olarak kullanılmıştır. İstikrar yemini Benedikt tarafından, bir keşişi hayatının geri kalanında manastır yaşamına ve cemaate bağlayan bir taahhüt olarak görülmüştür. Benedikten manastırında yaşayan bir keşiş istikrar yemini ettiğinde manastırın iklimine, yaşam koşullarına, vb. her türlü olumlu olumsuz koşulu da kabul etmiş sayılmaktadır. Manastıra katılacak olan aday keşiş, manastırda yaşamak ve burada ölmek niyetiyle yemin etmektedir. Bu durum, aynı zamanda hastalık nedeniyle bile olsa (hastanede yatmayı gerektiren zorunlu haller dışında) manastırdan hiçbir şekilde ayrılmamak anlamına gelmektedir. Böylece bu yemin, aynı zamanda başka bir manastırda yaşama isteğinin ya da birtakım güçlüklerle karşılaşıldığında manastır yaşamından tama-

²¹ Mez.18:44.

²² Luk.10:16.

²³ 2Ko..9:7.

²⁴ İsmail Taşpınar - Yasin Güzeldal, "Batı Manastır Geleneğinin Babası Aziz Benedikt ve Asketik Öğretileri", *AKADEMİAR Akademik İslam Araştırmaları Dergisi* 8 (Haziran 2020), 25.

²⁵ Charlton T. Lewis vd., *A Latin Dictionary Founded on Andrews' Edition of Freund's Latin Dictionary* (Oxford: Clarendon Press, 1958), 1762.

men ayrılma isteğinin de önüne geçmektedir.²⁶

Benedikt'in "Ölene dek manastırda sebat etmek..."²⁷ anlayışı, Matta İncili'nde "Sonuna kadar sebat edenler kurtulacaktır."²⁸ ve Luka İncili'nde "Denendiğim zamanlar benimle birlikte dayanmış olanlar sizlersiniz."²⁹ pasajları ile birlikte okunduğunda istikrarın manastır yaşamında sebat etmek anlamına geldiğini de göstermektedir. Bunun dışında, Pavlus'un mektuplarında Korintlileri "Dayanın, sarsılmayın, Rab'in işinde her zaman gayretli olun (stabile estote et immobiles)."³⁰ ve "İmanda dimdik durun (state in fide), mert ve güçlü olun."³¹ ifadeleri de istikrarın Yeni Ahit temelli bir anlayış olduğunu gösteren bir başka örnektir. Konu ile ilgili olarak ünlü Benedikten araştırmacısı ve rahibi Adalbert de Vogüé'e (1924-2011) göre istikrar terimi sınırsız bir manevi gelişim sürecine dâhil olmayı ifade etmektedir. Aksi takdirde, bir yerde devamlı ikamet etmek, sadece oranın kapısından dışarıya çıkmamaktan başka bir anlama gelmeyeceğinden, yemin olarak edilen istikrar sözü, bu manevi büyüme sürecinde sebat etmek anlamına da gelmektedir.³²

Benedikt Kuralı'nda istikrar kavramına dair yapılan ilk atf önsöz bölümünde yer almaktadır: "Asla O'nun rehberliğinden ayrılmayın, ölene kadar manastırda kalın (ad mortem in monasterio perseverantes), sabırla Mesih'in tutkusunu paylaşıyoruz, böylece sonunda Tanrı'nın krallığına girebiliriz."³³ Dördüncü bölümün sonuna gelindiğinde, "Tüm bu işleri özenle ve sebat ederek yerine getirmemiz gereken atölye, manastırın muhafazası, toplumun istikrarıdır (et stabilitas in congregatione)." şeklinde istikrar kavramının tekrar ifade edildiği görülmektedir. Buna göre, Benedikt'in vurguladığı istikrar kavramı keşişin, Tanrı'nın sözüne tüm kalbiyle yanıt verebileceği bir atmosfer oluşturmasına yardımcı olmaktadır. Buradan hareketle de istikrar, aynı zamanda sebat etmenin dışa dönük ifadesi olarak da yorumlanabilmektedir.³⁴

Benedikt'in, dikkat çekici ölene dek manastırda kalma fikrinin mekânsal bir istikrarı ifade ettiği açıktır. Bu ifadelerden hareketle Benedikt'in bu yemin vasıtasıyla, manastıra katılanların kendilerini tam manasıyla manastıra adanmalarını ve bunun neticesinde de manastırdaki keşişlerin bir aile olarak birbirlerine bağlanmalarını istediği anlaşılmaktadır. Oluşan bu birliktelikle kenobitik (toplu yaşam) manastır yaşamında kalıcı bir topluluk oluşturulmak istendiği görülmektedir.³⁵

²⁶ Thomas Merton, *The Life of the Vows: Initiation into the Monastic Tradition* (Liturgical Press, 2012), 458.

²⁷ RB.Prol:50.

²⁸ Mt.10:22; 24:13.

²⁹ Luk.22:28.

³⁰ 1Ko.15:58

³¹ 1Ko.16:13

³² Adalbert de Vogüé, "How Ought Novices To Be Formed In Stability Today?", *Cistercian Studies Quarterly* 36/3 (2001), 312.

³³ RB.Prol:50.

³⁴ Sheila Garcia, "Stability And Change: What Benedict's Rule Can Teach Us", *The American Benedictine Review* 40/1 (1989), 73.

³⁵ Butler, *Benedictine Monachism*, 133-134.

Nitekim bunun altında yatan önemli sebeplerden biri de Benedikt'in Sarabaite ve Gyrovague toplulukları gibi gruplar tarafından uygulanan göçebe keşişliği ortadan kaldırmak istemesidir. Zira Hristiyan manastırcılığının 6. yüzyıla kadar geçirdiği evreler göz önüne alındığında istikrarsızlık ve dünyevi hayattan tamamı ile kopamama Benedikt tarafından manastır kurumunun en önemli problemlerden biri olarak görülmüştür. Bu nedenle Benedikt Kuralı henüz birinci bölümde bu iki göçebe keşiş türünü reddederek, bu tür bir manastırcılığa karşı tavrını net bir şekilde ortaya koymaktadır.³⁶

Benedikten manastırlarının kurumsallaşmasında ve yüzyıllar boyu varlığını devam ettirmesinde istikrar yemininin büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Nitekim istikrar yemininin mekân üzerindeki etkisine bakılacak olursa, Avrupa'daki çevresel düzen ve ekolojik farkındalığın oluşmasından çok daha önce, Benedikten manastırlarının arazi düzenleme konusunda önemli bir geçmişe sahip oldukları bilinmektedir.³⁷ İstikrar yemini ile kendilerini manastıra adayıp yaşadıkları ortamı kendi evleri olarak gören keşişlerin, uzun vadede oluşan ortak bir mekân sevgisi ve kurumsal bağlılık sonucunda böyle bir gelişimin meydana geldiği söylenebilir.

1.3. Conversatio Morum

Benedikten yeminlerinin üçüncüsü olan *conversatio morum*, literal olarak "yaşamın dönüşümü" şeklinde tercüme edilebilirken, ifadenin tam anlamı konusunda oldukça fazla tartışma olduğundan genellikle Latince haliyle kullanılmıştır.³⁸ Benedikt Kuralı'nın 58. bölümünde diğer yeminlerle birlikte kullanılan bu ifade, kendisini manastır yaşamına adayacak bir keşişin/rahibenin, hayatının geri kalanını manastır yaşamına göre düzenlemesi ve bu hayata sadık olması anlamlarına gelmektedir. 20. yüzyılın önemli Katolik yazarlarından Thomas Merton'a (1915-1968) göre *conversatio morum* manastır yeminleri arasında en temel ve kapsamlı olanıdır. Nitekim manastır hayatının sürekliliği ve devamlı kendini yenilemesi sadece bu yemin ışığında gerçek manada anlaşılabilir. Merton'un bahsettiği bu yenilenme, tefekkürü, manastır yaşamına uygunluğu ve manastır yaşamının temeli olan ibadet ve kefaretin tüm manevi hayatı şekillendirmesini sağlayan bir eylemdir.³⁹ Aynı zamanda *conversatio morum* gerek itaat ve istikrar yeminlerini gerekse üç temel yemin içerisinde bahsedilmeyen yoksulluk ve iffet kavramlarını da kapsamı içerisine almaktadır. Zira keşiş adayı *conversatio morum* yemini ile hayatı boyunca bu sıra dışı yaşam tarzına sadık kalacağına dair bir taahhütte bulunmak-

³⁶ RB.1:6-11.

³⁷ Joel Ripinger, "Stability: A Monastic Charism Retrieved", *Review for Religious* 57/1 (1998), 62.

³⁸ İfadenin orijinal hali (*conversatio morum*) ilk olarak Cuthbert Butler tarafından yeniden ele alınmıştır (1912) ve bu ifadenin anlamı hakkındaki modern tartışmalar da o zamana tarihlendirilmektedir. Butler, *Benedictine Monachism*, 134-139. *Conversatio morum* ifadesinin çeşitli gramer yorumları için bk. Timothy Fry, *RB 1980: The Rule of St. Benedict in Latin and English with Notes* (Collegeville, Minn.: The Liturgical Press, 1981), 459-462.

³⁹ Thomas Merton, *The Monastic Journey*, ed. Patrick Hart (Mission, Kan.: Sheed Andrews and McMeel, 1977), 107.

tadır ve bu yemin her gün tekrarlanan bir dönüşüm çağrısını ifade etmektedir.⁴⁰

Conversatio yemini ile ilgili olarak Pavlus'un şu ifadeleri dikkat çekicidir: "Baba'nın yüceliği sayesinde Mesih nasıl ölümden dirildiyse, biz de yeni bir yaşam sürmek üzere vaftiz yoluyla O'nunla birlikte ölüme gömüldük."⁴¹ Bu ifadeler conversatio yemininin manastır yaşamına adanmaya (gömülmeye) niyet edilmiş bir dönüşümün kabullenilmesi olarak yorumlanabilir. Buna göre *conversatio morum* kefarete, dünyadan el etek çekme, yalnızlık, maneviyat, itaat, ibadet, yoksulluk ve manastır yolunda çaba harcama yemini olarak da ifade edilebilir. Önemli bir başka Benedikten araştırmacısı Esther De Waal'a (1930-) göre bu yemin, "Gel, beni takip et"⁴² diyen İsa Mesih'in sözüne tamamen ve bütünsel bir şekilde karşılık veren keşişin, kendisine engel olacak her şeyi terk ederek manastır hayatına adanmasını ifade etmektedir.⁴³ Merton'a göre ise aynı zamanda bu yemin Tanrı'nın sözüne itaat etmenin, Tanrı'nın iradesini yerine getirmek için bir kural ve bir başrahibin gözetimi altında olmayı kabul etme taahhüdüdür.⁴⁴ De Waal, bu yeminin karşılığının sadece öldükten sonrasında değil; bu hayatta da alınabileceğine dair dikkat çekici başka bir yorumda bulunmuştur. Nitekim Benedikt'e göre bu yemin, keşişi sürekli Tanrı'ya doğru iten bir dinamizme sahiptir. Benedikt, "Biz bu yaşam tarzı ve inanç üzerinde ilerledikçe, Tanrı'nın yolu üzerinde koşmalıyız ve bu sayede kalbimiz sevginin ifade edilemez zevkiyle dolup taşar."⁴⁵ diyerek bu yemine sadık yaşamının bu hayatta da bir karşılığı olduğunu söylemektedir. Böylece conversatio yemininin, sadece ölümden sonraki hayata dair öğretilerin bulunduğu diğer eski manastır kurallarından bu yönüyle ayrıldığı söylenebilir.⁴⁶

Adalbert De Vogüé'e göre Benedikt'in, kuralın ilk bölümünde kenobitikleri manastırda yaşayan, bir kurala tabi olan ve bir başrahibin gözetiminde olan kişiler olarak tanımlaması aynı zamanda bahsi geçen üç yemine de karşılık gelmektedir. Bu durumda istikrar, ömür boyu manastırda yaşamaya; conversatio, Benedikt Kuralı'na riayet etmeye; itaat ise üstlerin emirlerine tabi olmayı ifade etmektedir. İstikrar yemini, adaylık başlangıcında edilirken, itaat yemini de bir yılın sonunda adayın adaylık sürecindeki durumuna göre tekrarlanan bir yemindir. *Conversatio morum* yemini ise manastır yaşamına kabul edildikten sonra verilen emirlere itaate ve Benedikt Kuralı'na göre yaşamaya dair verilen tüm sözleri kapsamaktadır.⁴⁷ De Vogüé, conversatio yemininin başlıca hedefinin Benedikt Kuralı'nı gözetmek olduğunu söylemektedir. Ancak bu bağlamda düşünüldüğünde dahi conversatio kelimesinin niteliğini ve dinamizmini korumaya devam ettiği görülmektedir. Nite-

⁴⁰ Yasin Güzeldal, *Batı Manastır Geleneğinde Aziz Benedikt ve Manastır Hayatına Dair Görüşleri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 175.

⁴¹ Rom.6:4.

⁴² Mat.4:19.

⁴³ Esther de Waal, *Seeking God: The Way of St. Benedict* (Collegeville, Minn: The Liturgical Press, 1984), 69.

⁴⁴ Thomas Merton, *The Monastic Journey*, 110.

⁴⁵ RB.Prol:49.

⁴⁶ Waal, *Seeking God*, 71.

⁴⁷ Adalbert de Vogüé, "Saint Benedict and Spiritual Progress: The Author of the Rule between his Source and his Biographer", *Cistercian Studies Quarterly* 34/3 (1999), 289.

kim dini hayat mükemmelliğe doğru bir eğilimse, *conversatio* da kuralı rehber edinererek kutsallık arayışına girmek anlamına gelmektedir. Benedikt Kuralı'na giriş kapısı olarak *conversatio yemini*, tam da bu nedenle sonsuz bir ilerleme için hareket noktası olarak görülmektedir. De Vogüé bu noktada keşişlerin her gün Kutsal Yazıları ve Babaların eserlerini okuyarak saatler geçirmelerini, platonik olarak büyük öğretilere ve güzel örneklerle hayranlık duymaya değil; kendilerini onları takip etmeye zorlamak şeklinde yorumlamaktadır. Böylece keşişlere bu yazıları okutan Benedikt Kuralı, onları kuralın talimatlarını aşan bir şey aramaya davet etmektedir.⁴⁸

2. Evanjelik Nasihatler

“Evanjelik”, “iyi haber” anlamına gelen Yunanca “*evangelion* (εὐαγγέλιον)” kökünden türetilmiş bir kelimedir.⁴⁹ *Evangelium* şeklinde latinize edilen bu kelime, aynı zamanda İsa Mesih'in iyi haberlerini insanlara ulaştıran Hristiyanları ifade etmek için de kullanılmaktadır. Bu bağlamda dört İncil'in yazarları (Matta, Markos, Luka ve Yuhanna) aynı zamanda “dört Evanjelist” olarak da nitelendirilmektedir.

Hristiyan geleneğinde “Evanjelik nasihatler” olarak formüleleştirilen yoksulluk, iffet ve itaat kavramları İsa Mesih'in takipçilerine empoze ettiği emirlerden ziyade bir tür davet olarak kabul edilmektedir. Bu davet, mükemmelliğe ulaşmak için maddi mallardan gönüllü olarak feragat edilmesi ve itaat öğretisiyle yakından ilişkilidir. Bu durum, sonsuz yaşamı kazanmak için ne yapması gerektiğini soran zengin genç adama İsa Mesih'in verdiği cevapta da görülebilir: “Eğer eksiksiz olmak istiyorsan, git, varını yoğunu sat, parasını yoksullara ver; böylece göklerde hazinen olur. Sonra gel, beni izle.”⁵⁰ Bu pasajdan hareketle yoksulluk, iffet ve itaat gibi Evanjelik nasihatler, geleneksel olarak pratikte İsa Mesih'in mükemmel olma davetine bir yanıt olarak anlaşılmıştır.

Özellikle 12. yüzyıldan sonra Fransisken ve Dominiken tarikatları tarafından resmî manastır yemini olarak uygulanmaya başlanan Evanjelik nasihatler (yoksulluk, iffet ve itaat), günümüzde manastırların yanı sıra tüm Katolik dini kurumlar tarafından da kabul edilmektedir. Roma Katolik Kilisesi'nin yürürlükte olan Kilise Kanunu'nda da kutsanmış bir yaşam biçimi için Evanjelik nasihatlerin gerekliliği vurgulanmıştır.⁵¹

2.1. Yoksulluk

Yoksulluk yemini, genel olarak, İsa Mesih'i takip etmek için, dünyevi mallardan tamamen feragat etme vaadi olarak Tanrı'ya verilen bir söz olarak tanımlanabilir. Yoksulluk yemininin amacı görünür, maddi ve parasal bir değerde olan her-

⁴⁸ Vogüé, “Saint Benedict and Spiritual Progress: The Author of the Rule between his Source and his Biographer”, 289-290.

⁴⁹ Henry George Liddell vd., *A Greek-English Lexicon* (Oxford: Clarendon Press, 1940), 258.

⁵⁰ Mat.19:21.

⁵¹ “Code of Canon Law - Book II - The People of God - Part II. (Cann. 573-606)” (Erişim 08 Mart 2021), böl. 573.

hangi bir şeye sahip olmamaktır. Yoksulluğun zıttı olarak zenginlik ise asketik yaşamı benimseyen keşişlerin yüksek manevi kazanımlara ulaşmada engel olarak gördükleri sosyal bir statüdür. Manevi yükseliş amacıyla manastıra katılan bir kişi bu nedenle dünyevi mal ve mülkten kendisini arındırmalı ve yoksul bir yaşamı benimsemelidir. Bu sayede maddi olanı terk ederek, manastır hayatının en önemli hedefi olan Tanrı'yla bir olma idealinin önündeki en önemli engellerden birinin ortadan kalkacağına inanılmaktadır.

Hristiyan keşişler, yoksulluk yeminini Kutsal Kitap'a ve özellikle de kendileri için fakirleştiğine inandıkları İsa Mesih'in öğretilerine dayandırmaktadırlar. Aziz Antoni'den (251-356) itibaren tüm asketiklerin benimsediği ve fakirliği teşvik etmek için kullandıkları en popüler İncil pasajı şudur: "Eğer eksiksiz (kusursuz) olmak istiyorsan, git, varını yoğunu sat, parasını yoksullara ver; böylece gözlerde hazinen olur. Sonra gel, beni izle."⁵² Bu pasaj yüzyıllar boyu manastır geleneğinde yoksulluk yemininin en temel dayanaklarından biri olarak kabul edilecektir. Nitekim Kudüs'teki Hristiyan cemaati de bu anlayışla yoksulluğu seçmeleri gerektiğini ilk andan itibaren idrak ederek mallarını satmış ve herkesin ihtiyacına göre hepsini paylaşmışlardır.⁵³ Bir başka pasajda İsa Mesih, öğrencilerini vaaz etmeleri için görevlendirirken, "Kuşağınıza altın, gümüş, ya da bakır para koymayın. Yolculuk için ne torba ne yedek mintan, ne çarık ne de değnek alın." demektedir.⁵⁴ Ayrıca ona öğrenci olmak isteyenlere bir bedel olarak, "Aynı şekilde sizden kim varını yoğunu gözden çıkarmazsa, öğrencim olamaz." demiştir.⁵⁵ Başka bir pasajda İsa Mesih'in zenginlik ve takva arasında ters bir orantı kurduğu şu metaforik anlatıda net bir şekilde görülmektedir: "Devenin iğne deliğinden geçmesi, zengin bir adamın Tanrı egemenliğine (cennete) girmesinden daha kolaydır."⁵⁶

Bu ve benzeri pasajlardan manastır keşişlerinin gerçek kutsallığın vazgeçilmez bir koşulu olarak Mesih'in yoksulluk dolu bir yaşamı tavsiye ettiğini anlamaları kadar doğal bir şey yoktur. Ancak buradaki asıl konu İsa Mesih'in zenginliğe karşı olduğu mu yoksa her halükârda fakirleşmenin gerekli olup olmadığı sorusudur. İncil pasajları incelendiğinde İsa Mesih'in, zenginliğe karşı doğrudan bir düşmanlık beslediğini söylemek zordur. Nitekim Yeni Ahit'e göre kendisi de zengin olduğu halde yoksulluğu tercih etmiştir.⁵⁷ Onun zenginliğe karşı takındığı olumsuz tavrından, zengin kişilere gösterilen anormal saygı ve özel mülkiyete olan aşırı tutkuya karşı insanları uyardığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu durum da sınıf ayrımının ortaya çıkmasına yol açtığından İsa Mesih'in kardeşlik, eşitlik, karşılıklı sevgi ve uyum içerisinde özgürce yaşama gibi doktrinleriyle uyuşmamaktadır.

⁵² Mat.19:21. Athanasius, *Life of St. Anthony*, ed. Philip Schaff (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1892), 4/böl. 2. Antoni'nin yanı sıra Aziz Basil de bahsi geçen pasajın asketik yaşama adım atmasına vesile olduğunu söylemektedir. St. Basil, *Letters*, ed. Philip Schaff (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1895), 8/böl. 223:2.

⁵³ Elç.2:45.

⁵⁴ Mat.10:9-10

⁵⁵ Luk.13:33.

⁵⁶ Mat.19:24.

⁵⁷ 2Kor.8:9.

Aziz Pakomius, Aziz Basil ve Aziz Benedikt kurallarını benimseyenler tarafından resmî manastır yemini olarak görülme-yen yoksulluk, 13. yüzyılda Fransisken Tarikatı “Ordo Fratrum Minorum (Küçük Keşişler Tarikatı)” tarafından bir manastır yemini olarak kabul edilmeye başlanmıştır. 13. yüzyıldan itibaren Fransisken Tarikatı ile birlikte “dilenci, vaiz tarikatları” olarak da bilinen Dominiken, Augustinian ve Karmelit tarikatları da bu yemini benzer şekilde benimsemişlerdir. Özellikle Orta Çağın büyük bir bölümünde tek geçerli manastır nizamnamesi olarak kullanılan Benedikt Kuralı’na göre manastıra adanmış bir kimse için dünyevi mal mülk sahibi olmak halihazırda yasaklanmış durumlardan biridir. Buna göre, manastıra girmeden önce sahip olunan malların fakirlere dağıtılması ya da resmî bir bağışla manastıra bağışlanması gerekmektedir.⁵⁸ Ayrıca Benedikt, keşişin mülkiyet edinmesini kötü bir şey olarak görür ve bunun, kökünün kazınıp manastırdan atılması gereken bir durum olduğunu belirtir.⁵⁹ Ancak Benedikt yine de “yoksulluğu” manastır yeminleri içerisinde saymamıştır.

Fransisken Tarikatı’nın kurucusu Aziz Francis’in (Francesco d’Assisi, 1181-1226), kaleme aldığı 12 maddelik Regula Bullata⁶⁰ adlı nizamnamesinde “yoksulluk”, üç manastır yemininden biri olarak Matta 19:21 uyarınca ele alınmaktadır.⁶¹ Buna göre tarikata girmek isteyen kişi kişisel eşyalarını satmalı ve yoksulluk için çabalamalıdır.⁶² Ayrıca Aziz Francis yoksulluğa alegorik bir anlam yükleyerek onu “hanımefendi” şeklinde kişileştirmiştir. Yine aynı nizamnameye göre keşişlerin para kabul etmeleri de kesinlikle yasaklanmıştır.⁶³ Fransisken Tarikatı, o döneme kadar herhangi bir sınırlandırma getirilmeyen keşişlerin ortak mülkiyetleri hakkında da birtakım değişikliklerde bulunmuştur. Buna göre tüm taşınmaz malların ve tüm gelirlerin mülkiyetini ortak olsa da yasaklanmıştır. Hatta Fransiskenler bir adım daha ileri giderek, tüm mülklerini Kutsal Makam’a (Papalığa) bağlamışlardır. Aynı dönemin bir diğer önemli tarikatı olan Dominiken Tarikatı ise yoksulluğu Fransiskenler kadar katı bir biçimde kabul etmese de İsa Mesih’in gönüllü yoksulluğu çerçevesinde dünyalık mal ve mülklere sahip olmama ilkesini benimsemiştir.⁶⁴ Çok geçmeden 13. yüzyıla damgasını vuran bu yoksulluk yemininin birtakım

⁵⁸ RB, 58:24.

⁵⁹ RB, 33:1.

⁶⁰ Assisili Francis’e bağlı üç dini tarikat bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla: Fratrum Minorum (Küçük Kardeşler), Ordo Sanctae Clarae (Aziz Clare Tarikatı ya da “Fakir Bayanlar Tarikatı”), Tertiarius (Üçüncü Tarikat ya da Tövbekâr Kardeşler Tarikatı [bu tarikat, “seküler” hayatlar yaşayan ancak Fransisken ilkelerine ve münzevilğine söz vermiş erkekler ve kadınlardan oluşmaktadır]). Bahsi geçen nizamname Papa III. Honorius tarafından da onaylanmıştır ve “Küçük Kardeşler Tarikatı”na ithafen yazılsa da diğer tarikatlar tarafından da benimsenmiştir. Paul Sabatier, *Life of St. Francis of Assisi*, çev. Louise Seymour Houghton, 2006, 748; *Francis of Assisi in His Own Words: The Essential Writings*, çev. Jon M. Sweeney (Brewster, Massachusetts: Paraclete Press, 2013), 29. Cengiz Batuk, *Assisili Francis ve Hıristiyan Mistisizmi* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2012), 128; 138.

⁶¹ Michael Robson, *St. Francis of Assisi: The Legend and the Life* (London: Geoffrey Chapman, 1998), 94-123.

⁶² St. Francis, “Regula Bullata” (1223), böl. 2.

⁶³ St. Francis, “Regula Bullata” (1223), böl. 4.

⁶⁴ Ancak, heretiklerle mücadele ve Hıristiyanlığı anlatma gayesi ile daha çok vaaz verme amacı güden bu tarikat, bu amaç için yeterli donanıma sahip olmanın gerekliliğine inanmış ve enerjisini yoksulluktan çok eğitim ve vaaz üzerine yoğunlaştırmıştır. Georgina Rosalie (Cole-Baker) Galbraith, *The*

suistimallere sebep olan belli bir yoksulluk halini yarattığı müşahede edilmiştir. Sonuç olarak, Trent Konsili'nin (1563) 25. oturumunda, Fransiskanlar ve Kapüsenler'e ait olanlar hariç tüm manastırların taşınmaz mülklere ve dolayısıyla buradan elde edilen gelire sahip olmasına izin verilmiştir.⁶⁵

Hristiyan manevi yaşamında yoksulluk, genellikle İsa Mesih'le birlik olmak ve dini mükemmelliğe ulaşmak için gerekli bir araç olarak görülmüştür. Thomas Aquinas'a (ö. 1274) göre de mükemmelliğe ulaşma yolunda yoksulluk daha katı uygulandığında değil, tarikatın hedefine göre uygulandığında bu tarikatlar gerçek anlamda muvaffak olurlardır.⁶⁶ Zira faal yaşamda maddi varlıklar gerekli olduğu gibi asketik yaşamda da mükemmel yoksulluk gereklidir. Çünkü asketik yaşamı benimseyen bir keşiş, tüm mülklerden mutlak bir şekilde koparılmalı ve kendisine yapılacak maddi desteğe bel bağlamalıdır. Dolayısıyla dilenci ve vaaz tarikatlarının bu konudaki temel ideali de bu yönde olmuştur. Nitekim asketik yaşamın rahat bir seviyede yaşandığı oran ölçüsünde nihai hedef olan İsa Mesih'le bir olma düşüncesinden uzaklaşılacağı düşünülmektedir.⁶⁷

2.2. İffet

Manastır yaşamında bekaret veya iffet, beden ve ruhun her anlamda saflığını ifade etmektedir. Manastır yaşamını tercih eden bir kişinin feragat edeceği şeyler zorluk ölçütüne göre sıralandığında maddi mülklerden feragat etmenin yapılacak ilk ve en kolay adım olduğu düşünülebilir. Nitekim maddi yükümlülüklerden feragat etmek insan tabiatının dışında kabul edilebilecek bir durumdur. İnsan tabiatına aykırı olarak görülen bekarlık ise görece daha zor bir adımdır. Manastır yaşamında bir keşişin temel hedefi ahlaki ve ruhsal ilerlemedir. Bu amaçla bekarlık, keşişin manevi özgürlüğe kavuşmasına yardım eder ve ona asketik yaşamın gerekliliklerini yerine getirmesine fırsat tanır.

Hristiyanlığın özellikle ilk dönemlerinde bekarlığın, Hristiyan asketizminin en karakteristik özelliklerinden biri olduğu görülmektedir. Bu dönemde, kilisede kutsanan bakireler 1. yüzyıldan itibaren özel bir kategoride değerlendirilirken, 2. yüzyılın sonunda ise Tertullian'ın (ö. 220) kutsanma törenlerinde bakirelerden "Mesih'in gelinleri" olarak bahsettiği görülmektedir. Hristiyanlığın İmparatorluk tarafından tanınması (M.S. 313) ile sona eren zulüm dönemi sonrasında şehitliğe gerek duyulmayan bir ortam olduğundan, "bâkirelik" kavramının popüleritesi bu süreçte daha da artmış, hatta Athanasius (ö. 373) bakireleri şehitlerle bir tutarak,

→

Constitution of the Dominican Order, 1216-1360 (Manchester: The University Press, 1925), 179; William A. Hinnebusch, "Poverty in the Order of Preachers", *The Catholic Historical Review* 45/4 (1960), 437; Phyllis Zagano, *The Dominican Tradition* (Collegeville, Minnesota: Liturgical Press, 2006), xix. Ayrıca Dominiken Tarikatı, belirledikleri "Temel Anayasa" ile birlikte Aziz Augustinus'ın kaleme aldığı manastır nizamnamesini kabul etmektedirler. John B. O'Connor, *Saint Dominic and the Order of Preachers* (New York: Holy Name Bureau, 1917), 48; Phyllis Zagano, *The Dominican Tradition*, 127.

⁶⁵ "General Council of Trent: Twenty-Fifth Session", Papal Encyclicals (03 Aralık 1563), böl. 3; Arthur Vermeersch, "Poverty", *Catholic Encyclopedia* (New York: Robert Appleton Company, 1911), 12/325.

⁶⁶ Q.188, A.7, Aquinas Thomas, *The "Summa Theologica" of St. Thomas Aquinas* (London: R. & T. Washbourne, Ltd.; New York: Benziger, 1912), 14/283.

⁶⁷ Merton, *The Life of the Vows*, 383.

onları İsa Mesih'in imanına ve öğretisine birer tanık olarak göstermiştir.⁶⁸

Evanjelik nasihatlerin ikincisi olarak kabul edilen bekârlığa yüklenen tüm bu anlamlar, genellikle İsa Mesih'in şu sözlerine dayandırılmaktadır: "Biri bana gelip de babasını, annesini, karısını, çocuklarını, kardeşlerini, hatta kendi canını bile gözden çıkarmazsa, öğrencim olamaz."⁶⁹ İnsanı bu dünyaya bağlayan en güçlü bağlardan biri olarak görülen eş ve çocuk sahibi olmak manastır yaşamı söz konusu olduğunda sadece bunlardan değil, aynı zamanda bunlardan doğan tüm cinsel arzularından veya duygulardan da feragat etmeyi gerektirir. Buna göre manastırdaki bekaret düşüncesi, İsa Mesih'in öğretileri göz önüne alındığında, meleklerinkine benzer bir hayat yaşamayı öngörmektedir. Nitekim Yeni Ahit'e göre insanlar ölümden diriltildiklerinde ne evlenirler ne de evlendirilirler, onlar göklerdeki melekler gibidirler. Hristiyan inancına göre bakirelik ile korunan beden bütünlüğü özel bir anlam kazanmaktadır. Bu yüzden bakirelik, yaratıcının elinden çıktığı şekliyle cennetteki ilkel halin korunması anlamına gelmektedir. Bekarlık cennete dönüşü temsil ettiğinden bu durum aynı zamanda manastır yaşamının eskatolojik görüşünü de göstermektedir. Bu inanca göre bekarlık aynı zamanda kutsal bakire Meryem'in ebedi bekaretinin derin anlamını anlamaya da yardımcı olmaktadır.⁷⁰

İlk dönem Hristiyanları arasında bekarlık konusunda başlıca motivasyon kaynağı İsa Mesih'in evlenmemiş olması ve bu konudaki öğretileri olmuştur. Buna göre İsa Mesih, evliliği bu dünyaya ait bir faaliyet olarak görmüş, "Tanrı'nın Krallığı"na erişmeye layık görülenlerin ise evlenmeyeceğini veya evlendirilmeyeceğini ifade etmiştir.⁷¹ Yine başka bir pasajda İsa Mesih herkesin bekarlığı kabul edemeyeceğini, ancak özel bir lütufla cennetin krallığı uğruna bazı kişilerin bekâreti seçebileceğini söylemekte ve bu kararı kişinin kendi tercihine bıraktığı görülmektedir.⁷² Buna göre bu pasajlardan manastır hayatının savunulmakta, korunmakta ve desteklenmekte olduğu sonucu çıkarılabilir. İsa Mesih'in evlilik konusundaki bu tavrı, sonrasında Pavlus (ö. 64-67?) tarafından daha üst bir noktaya taşınmış ve Hristiyan asketiklerini ciddi boyutta etkilemiştir.

Pavlus, Korintliler'e ilk mektubunda evliliğin zorunlu kalındığında tercih edilmesi gereken bir durum olduğunu belirtmektedir. Zorunluluk dışında ise Pavlus'un bekarlığın evlilikten evlâ olduğunu çok net bir şekilde ifade ettiği görülmektedir. Nitekim ona göre bekar kalmak, inançlı bir kimse için dünyevi işlerden rahat bir şekilde el etek çekilmesini sağlayacaktır. Böylece o, Tanrı'ya adanmış bir hayatın evlilikle değil bekar kalınarak gerçekleştirilebileceğini söylemekte, hatta daha da ileri giderek evli olanların evli değilmiş gibi yaşamalarını tavsiye etmekte-

⁶⁸ Athanasius, *Life of St. Anthony*, c. 4, böl. 79.

⁶⁹ Luk.14:26.

⁷⁰ Mark.12:25; Mat.22:30. Detaylı bilgi için bk. Artur Malina, "Like the Angels in Heaven' (Mark 12:25). The Significance of Comparison and the Celibacy of the Resurrected", *Biblica et Patristica Thoruniensia* 12/2 (03 Temmuz 2019), 143-156; Thomas Carson, "Virginity", *The New Catholic Encyclopedia, 2nd Edition*, ed. P. T. Camelot (Detroit: Washington, D.C: Gale Research Inc, 2002), 14/547.

⁷¹ Luk.20:34-35.

⁷² Mat.19:11-12.

dir.⁷³ Ayrıca Pavlus ve bakire Azize Thecla arasında geçen bir ilişkiden bahseden ve "Pavlus ve Thecla'nın İşleri" (Acta Pauli et Theclae) olarak da bilinen metinde bekâret, doğrudan Tanrı ile kutsanmış bir yaşamı işaret etmektedir ve bu metinlerde bekarlık cennet mutluluğu için bir ön koşul olarak görülmektedir.⁷⁴ Pavlus'un öğretilerinden, ilk dönem Hristiyanları için bu ifadelerin din adamlarından çok tüm Hristiyanlara hitap ettiği anlaşılmaktadır.⁷⁵

Yeni Ahit'te bekarlığa dair yapılan teşvik ve mükafat vaatlerine rağmen ilk dönem kilisesi geliştikçe, piskoposlar da dahil olmak üzere birçok din adamının yine de evlendiği görülmektedir. Ancak bu durum Elvira (324) ve Kartaca (419) konsillerinde ele alınmış ve din adamlarının eşlerinden uzak durması gerektiği şeklinde düzenlenmiştir.⁷⁶ 1563 yılında Trent Konsili din adamları ve evlilik arasında net bir çizgi koymuş ve din adamlarının tüm cinsel faaliyetlerini kınamıştır. Bu konsilde alınan kararlarla Roma Katolik Kilisesi'nde keşişlik ve bekârlık arasında yakın bir ilişki kurulmuştur. Ancak Doğu Kiliselerinde durum böyle değildir. 692'de Konstantinopolis'te toplanan Trullo Konsili'nde (Quinisext) alınan kararlara göre papazların ve diyakozların göreve başlama töreninden sonra evlenmeleri yasaklanmış; daha önce evlenenlere ise, ayin öncesi belli bir süre dışında cinsel ilişkiye izin verilen eşleri ile evliliklerini sürdürmelerine izin verilmiştir.⁷⁷

Kilise'nin bekarlığa yaklaşımı ve onu yorumlaması bu şekilde olsa da manastırlarda yaşayan keşişlerin bekarlığa attettikleri anlam bundan daha fazlasıdır. Erken dönem manastır yazarları her ne kadar resmî bir yemin olarak bekarlığı kullarına almasalar da bekarlık ve iffet manastır yaşamının tartışmaya kapalı konuları olarak görülmektedir. Gerek Doğu'da gerekse Batı'daki erken dönem Hristiyan manastır yazarları bekarlığı fiziksel bir nitelikten ziyade onu iffet kavramı içerisinde eritmişlerdir. Bu nedenle erken dönem manastır yazıları incelendiğinde keşişle-

⁷³ 1Kor.7. Erken dönem Mısırlı çöl keşişlerinin bu tavsiyeye kulak verdikleri görülmektedir. Örneğin Aziz Ammon kendisi evli olmasına rağmen evlilik hayatında da bekâret durumunu sürdürmüştür. Palladius, *The Lausiac History*, ed. Clarke, W. K. Lowther - Roger Pearse (London: Society for Promoting Christian Knowledge, 1918), böl. VIII-2; Henry Ruffner, *The Fathers of The Desert* (New York: Baker and Scribner, 1850), 1/199.

⁷⁴ Helen Rhee, *Early Christian Literature: Christ and Culture in the Second and Third Centuries* (London: Routledge, 2005), 125; Wilhelm Schneemelcher - R. Mcl Wilson (ed.), *New Testament Apocrypha*, Vol. 2: *Writings Relating to the Apostles Apocalypses and Related Subjects* (Cambridge, England; Louisville, Ky.: Westminster John Knox Press, 1992), 239-240. Ayrıca, Pavlus'un bekâretin önemini vurgulaması, asketik yaşantı çerçevesinde evlenmemeyi esas alan bazı Gnostik geleneklerle arasındaki benzerlikleri de ortaya koymaktadır. Şinasi Gündüz, *Pavlus Hristiyanlığın Mimarı* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004), 28.

⁷⁵ H. E. J. Cowdrey, "Celibacy: Christian", *Encyclopedia of Monasticism*, ed. William M. Johnston (Chicago, Ill.: Routledge, 2000), 264.

⁷⁶ "Piskoposlar, papazlar ve diyakozlar ile papazlıkta bir görevi olan diğer tüm din adamlarına, eşlerinden tamamen uzak durmaları ve çocuk sahibi olmamaları emri verilmiştir." "Canons of the Council of Elvira" (Erişim 20 Ocak 2021), böl. 33. "Eski tüzüklere göre piskoposlar, papazlar ve diyakozlar, karlılarına karşı mesafeli olmalı, böylece onlara sahip değillermiş gibi davranmalı ve böyle davranmadıkça, ayinlerden çıkarılmalıdırlar." Philip Schaff (ed.), "Council of Carthage (A.D. 419)", çev. Henry Percival, *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series* (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1900), 14/böl. 25.

⁷⁷ Philip Schaff - Henry Wace (ed.), "Council in Trullo (A.D. 692)", çev. Henry Percival, *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series* (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1900), 14/böl. 6.

rin tam ve mükemmel bir devamlılık şeklinde iffetli bir yaşamı uygulamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Örneğin Aziz Basil'de iffet, dini bir yemin olarak net bir şekilde bahsedilmese de kuralları ve mektupları içerisinde yer yer ima edilen bir kavram olarak kullanılmaktadır.⁷⁸ Batı manastır geleneğine bakıldığında ise Aziz Benedikt iffeti manastırda yaşayan bir keşişin tatbik etmesi gereken iyi işlerden biri olarak görmektedir.⁷⁹ Ayrıca Benedikt, keşişin kendi bedeni üzerinde herhangi bir gücü olmadığını da belirterek, sadece iffet açısından değil diğer tüm bedensel istek ve arzular noktasında da net bir sınırlama getirmektedir.⁸⁰

Nefsani duyguları köreltmek ve bu istek ve arzuların uzak durabilmek için özellikle Doğu'da sert oruç gibi bedensel çilecilik uygulamalarının sıklıkla uygulandığı bilinmektedir. Hatta Hristiyanlığın ilk dönemlerinde Matta 19:12'yi literal anlamda ele alıp kendilerini hadım edenlere de rastlanmaktadır.⁸¹ Bununla birlikte iffetin korunması için manastır nizamnamelerinde çeşitli önlemler alındığı da görülmektedir. Örneğin Pakomius manastırlarında erkek manastırlarına kadınların girmesi ya da bunun tam tersi yasaklanmıştır.⁸² Cassian, kadınlarla uygunsuz yakınlaşmaları ciddi suçlar arasına almış, Benedikt de bu ilkeyi aynı şekilde benimsemiştir. Nitekim manastırlarda işlenen ciddi suçlar, bazı durumlarda fiziksel ceza

⁷⁸ Anna Silvas, Lowther Clarke gibi bazı "Basil" araştırmacıları bekarlık yemini resmî bir manastır yemini olarak kullanan ilk kişinin Aziz Basil olduğunu söylemektedirler. Anna M. Silvas, "Basil, Longer Rules", *The Asketikon of St Basil the Great* (Oxford: Oxford University Press, 2005), böl. 15; St. Basil, *Letters*, c. 8, böl. 199-XVIII. Bununla birlikte önemli bir Benediktin araştırmacısı olan Cuthbert Butler ise *Benedikt Kuralı* kalemle alınana kadar herhangi bir resmî manastır yemininden söz etmenin güç olduğunu ifade etmektedir. Butler, *Benedictine Monachism*, 122. Genel itibarı ile Aziz Basil'in iffet konusunda Kilise geleneğini takip ettiği söylenebilir.

⁷⁹ RB, 4:64.

⁸⁰ RB, 58:25. Görünüşe göre Aziz Benedikt'in, iffet yemininden ziyade eşcinselliğin önlenmesine yönelik daha fazla önlem aldığı anlaşılmaktadır. Buna göre keşişler, ayrı yataklarda, üstleri giyinik vaziyette ve odada ışığın gece boyunca yandığı bir ortamda uyumalıdır. Manastırdaki keşişlerin mümkünse tek odalarda yatmalarını, mümkün değilse gruplar halinde rütbeli keşişler nezaretinde uyumalarını da şart koşan Benedikt, genç keşişlerin yataklarının birbirlerine yakın olamamasını, aralara yaşlı keşişlerin yatması gerektiğini de ayrıca belirtmiştir. RB, 22.

⁸¹ Bu konudaki erken dönem kaynaklarına bakıldığında "hadım etme" uygulamasının önemli derecede uygulandığı anlaşılmaktadır. Örneğin Origen (185-254), Matta İncili'nin ilgili pasajını yorumlarken *Sextus'un Değişleri* (Σεξτου Γνώμαι) adlı eserden dikkat çekici alıntılar yapmaktadır: "Sizi orta yollu yaşamaktan alıkoyan, bedenini her parçasını kesip atın. Zira bu parça ile yıkıcı olmaksızın, o olmadan yaşamak daha iyidir" Sentences of Sextus, 13, Walter T. Wilson, *The Sentences of Sextus* (Atlanta: Society of Biblical Literature, 2012), 46. Yine Origen'in İskenderiyeli Philo'dan (M.Ö. 20-M.S. 50) yaptığı bir alıntı ise şöyledir: "Gayri meşru bir ilişkiye karşı heves duymaktansa, bir kişinin kendisini hadım etmesi daha iyidir." *The Works of Philo: Complete and Unabridged, New Updated Edition*, çev. C. D. Yonge (Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1993), 184; Justin Gohl, "Origen of Alexandria's Commentary on Matthew, Book 15 -- An English Translation [Revised 2019]" (Erişim 07 Şubat 2021), 9. Keşişler ve hadım konusu hakkında detaylı bilgi için bk. Lindsey Carol Mercer, *Of Monks and Monsters: "Voluntary Eunuchs" and the Project of Male Celibacy in the Fifth Century* (Bronx, New York: Fordham University, Doktora Tezi, 2018). Ancak hadım etme olayı Kilise tarafından onaylanmamış hatta İznik Konsil'i'nin ilk maddesinde de kendilerini hadım edenlerin konsile alınmayacakları belirtilmiştir. bk. İznik Konsili, madde 1, Henry R. Percival, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, Together with the Canons of All the Local Synods Which Have Received Ecumenical Acceptance* (New York: Oxford: Scribners, Parker, 1900), 8.

⁸² Pachomius, Precepts, 143, Adalbert de Vogue, *Pachomian Koinonia: II, Pachomian Chronicles and Rules*, çev. Armand Veilleux OCSO (Kalamazoo, Mich: Liturgical Press, 1981), 2/166.

ile sonuçlanabilmektedir.⁸³

13. yüzyıldan sonra Fransisken ve Dominiken Tarikatları'nın Evanjelik nasihatler arasında kabul ettikleri iffet, bu tarihten itibaren bahsi geçen tarikatlar tarafından resmî bir manastır yemini olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bu tarikatlar iffeti, tıpkı erken dönem Hristiyan münzevileri gibi İsa Mesih'i taklit etme aracı olarak görmüşlerdir. Ancak Fransisken ve Dominiken Tarikatları'nın ettikleri iffet yemini erken dönem kilise babalarının ve manastır yazarlarının üzerinde durdukları bekarlık temelli iffet anlayışı gibi sert ve keskin hatlarla ifade edilmemiştir. Nitekim iffet, Aziz Francis'in kurallarının ilk bölümü haricinde diğer yazılarında bahsetmediği bir kavramdır. Bunun yerine Francis, tarikat üyelerinin Tanrı'nın krallığını aramaya, saf bir akıl ve ruha sahip olmaları gerektiğine odaklanmaktadır. Dominiken geleneğinde ise iffet yemini, yoksulluk yemini gibi tarikatın vaaz misyonuyla birlikte düşünülmelidir. Bu sebeple Dominiken Tarikatı'na mensup bir erkek veya kadın, sadece Tanrı'nın sözünü insanlara duyurmak ve İsa Mesih'i taklit etmek amacıyla bekar bir yaşam sürmeyi seçmektedir.⁸⁴

2.3. İtaat

Hristiyanlık bağlamında "Evanjelik itaat" modeli İsa Mesih'tir. Bu durum İsa Mesih'in kendisini tam ve kararlı bir şekilde adadığı "Tanrı'nın Krallığı" söyleminde net bir şekilde görülmektedir.⁸⁵ Bu anlamda bir itaati salt bir dinleme olarak da yorumlamak mümkündür. Zira Tanrı'nın sözüne olabildiğince duyarlı olma arzusu ve bu sözü uygulamaya koymaya hazır olma isteği itaatin gerçekleşmesinin bir nevi ön koşuludur. O halde öncelikle itaat, İsa Mesih'i dinlemek şeklinde de anlaşılabilir. Bu anlayışa göre de "Evanjelik itaat" nasihati, genel anlamda Tanrı'nın sözünü dinlemekle başlamaktadır. Böylece Hristiyanlar için model olan İsa Mesih'in sunduğu itaat örneği de tamamen Tanrı'nın hizmetine adanmışlığın bir göstergesi olmaktadır.

Aziz Benedikt'in etkisinin net bir şekilde görüldüğü topluluklardan biri olan Dominiken Tarikatı'nda itaat yemini, ortak misyon olan İncil'in mesajını insanlara duyurma konusunda oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim itaat, kendisini Kilise'ye ve İncil'in mesajını yaymaya adanmış kardeşler arasında bir nevi karşılıklı

⁸³ İffet sadece erkeklerin uyguladığı bir ilke olarak görmek elbette doğru değildir. Zira iffet, cinsiyet ayrımı gözetilmeden tüm asketiklerin uymaları gereken en önemli manastır ilkelerinden biridir. Ancak manastır yazarlarının erkek egemen bir anlayışla kaleme aldıkları nizamnamelerden çoğunlukla "kadın" figürünün günaha teşvik edici bir unsur olarak kullanıldığı aşıkardır. Her ne kadar gerek Kutsal Kitap temelli iffet vurgusu gerekse manastır kurallarının uyarıları göz önüne alınsa da insan tabiatı gereği günaha ve (manastır yazarlarının gözüyle) kadınlara meyilli olduğu düşünülerek bazı manastırların kapılarını kadınlara tamamen kapattığı görülmektedir. Örneğin Yunanistan/Aynoroz yarımadasında bulunan Athos Dağı, ev sahipliği yaptığı 20 manastır ile nüfusunun çoğunluğu münzevilerden oluşan özerk bir bölgedir. Bu bölge aynı zamanda dünyanın ve Yunanistan'ın, içerisinde kadın bulunması yasak olan tek yeri olması ile yukarıdaki görüşümüzü destekler niteliktedir. Aynoroz yarımadasındaki münzevi yaşam ile ilgili detaylı bilgi için bk. Kallistos Ware - Graham Speake (ed.), *Mount Athos: Microcosm of the Christian East* (Oxford ; New York: Peter Lang AG, Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2011).

⁸⁴ Phyllis Zagano, *The Dominican Tradition*, xviii.

⁸⁵ Mat.6:10.

hizmet ilişkisi olarak görülmektedir. Buna göre başrahip yerel düzeyde, kasa-ba/şehir rahibi bölgesel düzeyde ve tarikatın başı ise uluslararası düzeyde en üst makamı temsil etmektedir. Bu misyonun sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesi için her bir makama koşulsuz itaat zorunludur.⁸⁶ Bu konu ile ilgili olarak ünlü Dominiken rahip Thomas Aquinas (ö. 1274) da *Summa Theologica* adlı eserinde dini yeminlerin başında "itaat" yemininin geldiğini açıkça ortaya koymaktadır. Ona göre itaat, iffet ve yoksulluk gibi bedensel yeminlerinden daha önemlidir, çünkü itaat yemini ile kişi Tanrı'ya doğrudan kendi iradesini sunmaktadır.⁸⁷

Aziz Francis ise itaat konusunda İsa Mesih'i takip etmenin yanı sıra Papa'ya ve Kilise'ye itaat edilmesi gerektiği de açıkça vurgulamaktadır. Bununla birlikte Francis tüm kardeşlerin, kendisine ve kendisinin haleflerine de itaat etmesini zorunlu kılmıştır.⁸⁸ Francis'e göre bu süreç, manastıra katılan adayın acemilik yılı sona erdiğinde başlamakta ve aday bu tarihten itibaren itaat yemini altında olduğunu bilmekle yükümlüdür. İtaat yemini edildikten itibaren keşişin, Papa'nın ve İncil'in emrinden çıkması ya da başka bir tarikata katılmak için ayrılması haram kabul edilmektedir.⁸⁹ Aziz Francis bu durumu İncil'den yaptığı şu alıntıyla desteklemektedir: "Sabana elini koyup geriye bakan kimse Tanrı'nın krallığına layık değildir".⁹⁰ Aziz Francis'in Papa'ya ve Kilise'ye itaati bu denli vurgulaması, Batı Kilise tarihinde ilk kez bir dini tarikatın Kilise'deki dini otoriteye mutlak bir şekilde bağlanması olarak kayıtlara geçmiştir. Bu durumda tarikatın lideri ve manastırların başrahipleri, cemaatteki kardeşler için Kilise'nin doğrudan temsilcisi konumuna gelmiştir. Liderlerin şahsında kardeşler, Kilise otoritesini dinlerler ve bu itaat temelinde hepsi Kilise'nin iradesine tabidirler. Bu nedenle, Fransisken Tarikatı'nda İncil'e göre yaşam ve Kilise hiyerarşisine tam teslimiyet, iki önemli ve ayrılmaz unsurdur.⁹¹

6. yüzyıldan 12. yüzyıla kadar dini tarikatlar esasen İsa Mesih'e yaklaşmak ve Hristiyan misyonun ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla birtakım pratikler geliştirmişler, itaat uygulaması da bu isteklere büyük ölçüde cevap vermiştir. Örneğin, Batı'daki manastır geleneğinde (yaklaşık 500-1200) itaat yemini, başlangıçta bireysel dindarlığı benlik ve iradeden feragat yoluyla ruhsal mükemmelliğe doğru motive etme rolünü üstlenmiştir. Daha sonra Batı'daki dilenci ve vaiz tarikatlar çağında (yaklaşık 1200-1500) itaat yemini farklı bir işleve sahip olmuştur. Bu dönemde itaat yemini, üstlerin direktifleri ve eylemleri aracılığıyla kural ve tüzüklere itaat ederek ortak yaşamın tüm yönlerini vaaz verme, öğretme vb. uygulamalar ile kurumun dış misyonuna yönlendirmek için gerekli motivasyonu sağlamıştır. Bu

⁸⁶ Phyllis Zagano, *The Dominican Tradition*, XVIII; Galbraith, *The Constitution of the Dominican Order*, 1216-1360, 135.

⁸⁷ Q.186. Art.8, Thomas, *The "Summa Theologica" of St. Thomas Aquinas*, 14/228.

⁸⁸ St. Francis, "Regula Bullata" (1223), böl. 1.

⁸⁹ St. Francis, "Regula Bullata" (1223), böl. 3.

⁹⁰ Luk.9:62. Leon Strieder, *The Promise of Obedience: A Ritual History* (Collegeville, Minn: Liturgical Press, 2001), 65.

⁹¹ John Moorman, *A History of the Franciscan Order from Its Origins to the Year 1517* (Oxford: Oxford University Press, 1968), 295-304.

dönemden itibaren yavaş yavaş öz irade ve gururun üstesinden gelmekle olan içsel ilişkisi nedeniyle itaat, halka açık bir yemin haline gelmiş ve dindar kimseler tarafından dünyadan el etek çekmenin birincil yolu olarak görülmeye başlanmıştır. 16. yüzyılda, apostolik dinsel yaşam mevcut manastır yaşamının ortasında gelişirken, itaat yemini Kilise ve hiyerarşik otoriteye tam ve sorgusuz sualsiz hizmet amacıyla bireysel teslimiyete vurgu yapan şekillerde ifade edilmiştir. Örneğin Cizvit Tarikatı'nın kurucusu Loyolalı Ignatius (ö. 1556), tarikatın kurulmasında itaati temel yemin olarak almıştır. Nitekim itaat, tarikatın ana hedefi olan misyonerliğe ilişkin Ignatius'un görüşünü gerçekleştirme adına gerekli birliği sağlamıştır.⁹²

Apostolik dini yaşam geliştikçe (yaklaşık 1600-1900), dini ortak yaşam ve yeminler, Kilise'nin ihtiyaçlarına cevap verme adına birçok yeni biçim almaya devam etmiştir. Bununla ilgili olarak manastır tarikatlarının yanı sıra Evanjelik itaat yemininin II. Vatikan Konsili'nde⁹³ ve 1983 tarihli "Kilise Hukuku"nda da önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. II. Vatikan Konsili'nde alınan kararlara paralel olarak Kilise hukukuna göre itaat yemini, iman ve sevgi ruhuyla ölüme bile itaatkâr olan İsa Mesih'in yolunu takip eden kişilerin, Tanrı'nın temsilcisi olan ve meşru yasalara göre emreden üstlere itaat etmelerini gerekli kılmaktadır.⁹⁴

Sonuç

Aziz Bendikt ile resmi olarak manastır yeminleri statüsü kazanan manastır erdemleri, Hristiyanlığın erken dönemlerinden itibaren yemin şeklinde olmasa da münzevi yaşamı benimseyenler tarafından farklı anlamlar yüklenerek kutsallaştırılmıştır. Bununla ilgili olarak erken dönem Hristiyan münzeviler arasında en popüler asketik uygulamanın iffet ve bekarlık olduğu görülmektedir. Bu konuda İsa Mesih'in evlenmemiş olması ve bakire Meryem'den doğmuş olması bu inancın altında yatan başlıca motivasyon kaynaklarıdır. Bununla birlikte bekarlık ve iffet, cennetteki gerçek ve ebedi yaşam olan melekse yaşamın yeryüzündeki bir beklentisi olarak da yorumlanabilir. Bununla birlikte cinsel dürtülerin kontrol altına alınması ve köreltilmesi aynı zamanda diğer asketik uygulamaların da kilidini açacak anahtar olarak görülmüştür. Zira kişinin nefsanî arzularını zorlayan ve tabiatına en ters düşen uygulama iffet ve bekarlıktır. Bu da belirli bir otoritenin altına girmeden yapılması zor bir uygulama olduğundan yemin sayesinde bu duygular bastırılmaya ve törpülenmeye çalışılmıştır.

6. yüzyıla kadar kaleme alınmış manastır nizamnamelerinde, özellikle Pakomius ve Basil'de, resmî bir manastır yemini uygulamasına rastlanmasa da bu yazılarda iffetli olmaya dair önemli vurguların yapıldığı görülmektedir. Ancak ilginç bir şekilde 6. yüzyıla gelindiğinde ve 13. yüzyıla kadar özellikle Avrupa'nın hemen hemen her yerinde tek geçerli manastır nizamnamesi olarak kullanılacak olan ve resmî olarak manastır yeminlerinden ilk kez bahsedilen Benedikt Kura-

⁹² Judith Schaefer, *The Evolution of a Vow: Obedience as Decision Making in Communion* (LIT Verlag Münster, 2009), 30.

⁹³ "Perfectae Caritatis" (Erişim 12 Mart 2021), böl. 14.

⁹⁴ "Code of Canon Law - Book II - The People of God - Part II. (Cann. 573-606)", böl. 601.

l'ında iffet özel bir yemin olarak zikredilmemiş, kural içerisinde kısaca değinilip geçilmiştir. Bu noktada Benedikt'in iffet için yemin etmeyi gerekli görmediği, bunu manastır yaşamına katılacak bir kişinin zaten tatbik etmek zorunda olduğu bir davranış olarak kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu yeminin 12. yüzyıldan sonra Fransisken ve Dominiken tarikatları tarafından tekrar gündeme getirilip yemin şeklinde kullanılması Benedikten yeminleri içerisinde yer alan ölene dek manastırda yaşama anlamına gelen "istikrar" yeminin bu tarikatlar tarafından uygulanmaması ile ilişkilendirilebilir. Nitekim bahsi geçen tarikatların hedeflerini gerçekleştirme doğrultusunda manastır duvarları dışında da faaliyet göstermeleri iffet yemini etmelerini gerektirmiş olsa gerektir.

Evanjelik nasihatler içerisinde yer alan yoksulluk yemini Benedikt Kurallı'ında yemin olarak görülmesi de "keşişin hiçbir şekilde özel mülkiyete sahip olmayacağı" ibaresi yoksulluk yemininin başka bir şekilde yerine getirildiğini göstermektedir. Bunun sebebi Benedikten manastırlarının, manastır duvarları içerisinde kendisine yetebilen bir ekonomiye sahip olması ve dışa bağımlılığın neredeyse hiç olmamasıdır. Bu durum 10 ve 11. yüzyıllarda feodalizm ve krallığın kısacında sıkışan manastır sistemi ile tehlikeye atılmış ve manastırlar dışa bağımlı bir hale gelmiştir. Bu sebeple dönemin ekonomik durumu da göz önüne alındığında dilenci ve vaiz tarikatların özel mülkiyete mutlak surette karşı koyabilmek ve tarikatın temel hedeflerini yerine getirebilmek için fakirliği yeminleştirdikleri anlaşılmaktadır.

Benedikt'in kurduğu manastır sisteminin kıvrak bir zekanın ürünü olduğu çok net görülmektedir. Benedikten yeminlerine bu açıdan bakıldığında yeminlerin birbirinden bağımsız olmadığı ve birbirini dolaylı yoldan etkilediği ve desteklediği anlaşılmaktadır. Bu yeminler arasında en temel olanı istikrar yeminidir. Henüz manastıra katılan bir keşiş için ölene dek manastırda kalacağına dair yemin etmesi, aslına bakılırsa her türlü uygulamayı peşinen kabul ettiği anlamına gelmektedir. Bu bilinçle manastır yaşamına adım atan bir keşiş zorlanmadan itaat ve *conversatio morum* yeminini de etmekte ve uygulamaktadır. Benedikt'in istikrar yemini ile keşişin önceki hayatıyla arasındaki bağı tamamen kopardığı da anlaşılmaktadır. Bunun için Benedikt, Yeni Ahit'ten iman noktasında pes etmemek, sebat etmek, sonunda dek dayanmak gibi vurguları kullanarak keşişlerini motive etmiştir. Sonraki adım olan manastır kurallarına riayet etme ve üstlere itaati vurgulayan "itaat" yemini, bir nevi İslam tasavvufundaki "gassalin elindeki meyyit" gibi olmaya benzetilebilir. Nitekim Benedikt, üstlere itaati İsa Mesih'e itaatle eş tutmuştur. Bu durumun ileri vadede olumlu sonuçlar doğurduğu Benedikten manastır tarihine bakıldığında net bir şekilde görülmektedir. Zira Benedikten manastırlarının yüzyıllar boyu varlığını sürdürmesinde istikrar ve itaat yeminleri çok önemli bir yer tutmuştur. Benedikt'in formüleştirdiği *conversatio morum* yemini ise her ne kadar manastır yaşamına sadakat olarak tanımlanmasına da ifadenin içerdiği anlam düşünüldüğünde bekarlık, iffet, yoksulluk, istikrar, ibadet, çalışma gibi Benedikten manastır yaşamının olmazsa olmaz unsurlarını da kapsadığı görülmektedir. Bu sebeple bu yemin bir nevi diğer yeminlerin de çatısını oluşturmaktadır.

Evanjelik nasihatlerden olan itaat yemininin, Benedikt'in itaat yemini ile or-

tak noktalar barındırsa da kapsamı bakımından birtakım farklılıklar arz ettiği görülmüştür. Örneğin Aziz Francis'in özellikle Papalık ve Kilise otoritesine itaat vurgusu aynı zamanda Papalığın dini tarikatlar üzerindeki etkinliğini göstermesi açısından önemlidir. Benzer bir durum erken dönem manastır yazarlarında görülmemektedir. Bu sebeple yukarıda hem Benedikten yeminleri içerisinde hem de Evanjelik nasihatler başlıkları altında itaat yemini ayrı ayrı ele alınmıştır. Zira Benedikt'in ifade ettiği itaat yemini Papalık ya da Krallık gibi kurumlara koşulsuz itaati gerektirmemektedir. Aziz Francis ise manastır kurallarında açık bir şekilde Papalık ve Kilise'ye koşulsuz itaati şart koşmakta, tarikatın lideri ve manastırın başrahibi de Kilise'nin temsilcisi konumunda olduğundan ona da itaati zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, İncil'e ve Kilise hiyerarşisine tam olarak teslim olunan yaşam, iki önemli ve ayrılmaz unsurdur. Özetle, itaat yemininin gerek manastır geleneğinde gerekse Kilise hukukunda dindar bir insanın dini motivasyonla kendi iradesini başka bir kişinin iradesine tabi kılması anlamına geldiği sonucu çıkmaktadır. Bu tür bir irade teslimiyeti ile keşiş ya da dindar kişi, üstünün kendisine tekliif ettiği her şeyi yapabilir ve kendi iradesini arka planda bırakabilir. Nitekim itaat yemini etmek sonuç itibarı ile kişinin kendi özgür iradesinin bir sonucudur. Bu yemini eden kişinin motivasyonu ise dolaylı olarak da olsa Tanrı'nın iradesiyle daha kalıcı ve güvenli bir şekilde birleşip kendi kurtuluşunu garanti altına almak arzusudur.

Evanjelik nasihatlerden bir diğeri olan yoksulluk yemininin asketik yaşamdaki değerine bakılacak olursa, keşişin ihtiyaç fazlası mallarının manastır standartlarında lüks yaşam olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple manastırların gelirlerinin (dilenme, bağış vs.) cemaat arasında eşit olarak paylaşıldığı komünal bir yaşam şeklinin benimsendiği görülmektedir. Bu durumda herhangi bir sahiplik duygusunun da önüne geçilmiş olmaktadır. Nitekim manastırlarda özel mülkiyetin olası varlığı ibadeti olumsuz yönde etkileyeceğinden, gereksiz lüksleri ortadan kaldırmanın Tanrı'ya odaklanmayı kolaylaştıracağı düşünülmüştür. Bu yüzden, yoksulluk yeminin arka planında manastırda manevi bir hayat sürmeyi hedefleyen keşişin bunu dünyanın şehvetinden kaçarak ve kalbini manevi olmayan şeyden ayrı tutarak yapabileceği fikri yatmaktadır. Sonuç olarak herhangi bir keşişin kıyafet, kitap ve hatta para kullanmasına belirli ölçüde izin verilmiş olsa da bu tür şeylerde nihai mülk sahibi olmasına asla izin verilmediği görülmektedir. "Quicquid monachus acquirit monasterio acquirit" özdeyişinde de olduğu gibi keşiş ne kazanırsa manastır için kazanır.

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

Adalbert de Vogue. *Pachomian Koinonia: II, Pachomian Chronicles and Rules*. çev. Armand Veilleux OCSO. Kalamazoo, Mich: Liturgical Press, Annotated edition., 1981.

- Anna M. Silvas. "Basil, Longer Rules". *The Asketikon of St Basil the Great*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Athanasius. *Life of St. Anthony*. ed. Philip Schaff. Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1892.
- Batuk, Cengiz. *Assisili Francis ve Hristiyan Mistisizmi*. İstanbul : İz Yayıncılık, 2012.
- Butler, Cuthbert. *Benedictine Monachism, Second Edition: Studies in Benedictine Life and Rule*. London: Longmans, Green and Co., 1919.
- "Canons of the Council of Elvira". Erişim 20 Ocak 2021. https://earlychurchtexts.com/main/elvira/canons_of_elvira_02.shtml
- Carson, Thomas. "Virginity". *The New Catholic Encyclopedia, 2nd Edition* (2nd edition). ed. P. T. Camelot. C. 14. Detroit : Washington, D.C: Gale Research Inc, 2002.
- "Code of Canon Law - Book II - The People of God - Part II. (Cann. 573-606)". Erişim 08 Mart 2021. http://www.vatican.va/archive/cod-iuris-canonici/eng/documents/cic_lib2-cann573-606_en.html#TITLE_I:
- Francis Cuthbert Doyle. *The Teaching of St. Benedict*. London: Burns & Oates, 1887.
- Francis of Assisi in His Own Words: *The Essential Writings*. çev. Jon M. Sweeney. Brewster, Massachusetts: Paraclete Press, First edition., 2013.
- Fry, Timothy. *RB 1980: The Rule of St. Benedict in Latin and English with Notes*. Collegeville, Minn: The Liturgical Press, 1st Edition., 1981.
- Galbraith, Georgina Rosalie (Cole-Baker). *The Constitution of the Dominican Order, 1216-1360*. Manchester: The University Press, 1925.
- Garcia, Sheila. "Stability And Change: What Benedict's Rule Can Teach Us". *The American Benedictine Review* 40/1 (1989), 71-81.
- Gohl, Justin. "Origen of Alexandria's Commentary on Matthew, Book 15 -- An English Translation [Revised 2019]". Erişim 07 Şubat 2021. https://www.academia.edu/31581897/Origen_of_Alexandrias_Commentary_on_Matthew_Book_15_An_English_Translation_Revised_2019
- Gündüz, Şinasi. *Pavlus Hristiyanlığın Mimarı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004.
- Güzeldal, Yasin. *Batı Manastır Geleneğinde Aziz Benedikt ve Manastır Hayatına Dair Görüşleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- H. E. J. Cowdrey. "Celibacy: Christian". *Encyclopedia of Monasticism* (1st edition). ed. William M. Johnston. Chicago, Ill.: Routledge, 2000.
- Helen Rhee. *Early Christian Literature: Christ and Culture in the Second and Third Centuries*. London: Routledge, 2005.
- Henry Ruffner. *The Fathers of The Desert*. New York: Baker and Scribner, 1850.
- Hinnebusch, William A. "Poverty in the Order of Preachers". *The Catholic Historical Review* 45/4 (1960), 436-453.
- John Moorman. *A History of the Franciscan Order from Its Origins to the Year 1517*. Oxford: Oxford University Press, 1968.
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi - Yeni Yaşam Yayınları, 2009.
- Lewis, Charlton T. vd. *A Latin Dictionary Founded on Andrews' Edition of Freund's Latin Dictionary*. Oxford: Clarendon Press, 1958.
- Liddell, Henry George vd. *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Clarendon Press, 1940.
- Lindsey Carol Mercer. *Of Monks and Monsters: "Voluntary Eunuchs" and the Project of Male Celibacy in the Fifth Century*. Bronx, New York: Fordham University, Doktora Tezi, 2018.
- Malina, Artur. "'Like the Angels in Heaven' (Mark 12:25). The Significance of Comparison and the Celibacy of the Resurrected". *Biblica et Patristica Thoruniensia* 12/2 (03 Temmuz 2019), 143-156. <https://doi.org/10.12775/BPTh.2019.008>
- Merton, Thomas. *The Life of the Vows: Initiation into the Monastic Tradition*. Liturgical Press, 2012.
- O'Connor, John B. *Saint Dominic and the Order of Preachers*. New York : Holy Name Bureau,

1917.

- Palladius. *The Lausiatic History*. ed. Clarke, W. K. Lowther - Roger Pearse. London: Society for Promoting Christian Knowledge, 1918.
- Papal Encyclicals. "General Council of Trent: Twenty-Fifth Session". 03 Aralık 1563. Erişim 16 Ocak 2021. <https://www.papalencyclicals.net/councils/trent/twenty-fifth-session.htm>
- Percival, Henry R. *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church : Their Canons and Dogmatic Decrees, Together with the Canons of All the Local Synods Which Have Received Ecumenical Acceptance*. New York: Oxford : Scribners, Parker, 1900.
- "Perfectae Caritatis". Erişim 12 Mart 2021. http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat_ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html
- Philip Schaff (ed.). "Council of Carthage (A.D. 419)". çev. Henry Percival. *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series*. Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1900.
- Philip Schaff - Henry Wace (ed.). "Council in Trullo (A.D. 692)". çev. Henry Percival. *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series*. Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1900.
- Phyllis Zagano. *The Dominican Tradition*. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press, 2006.
- Rippinger, Joel. "Stability: A Monastic Charism Retrieved". *Review for Religious* 57/1 (1998).
- Robson, Michael. *St. Francis of Assisi: The Legend and the Life*. London: Geoffrey Chapman, 0 edition., 1998.
- Sabatier, Paul. *Life of St. Francis of Assisi*. çev. Louise Seymour Houghton, 2006. <http://www.gutenberg.org/ebooks/18787>
- Schaefer, Judith. *The Evolution of a Vow: Obedience as Decision Making in Communion*. LIT Verlag Münster, 2009.
- Schneemelcher, Wilhelm - R. McL Wilson (ed.). *New Testament Apocrypha, Vol. 2: Writings Relating to the Apostles Apocalypses and Related Subjects*. Cambridge, England; Louisville, Ky.: Westminster John Knox Press, Revised edition., 1992.
- St. Basil. *Letters*. ed. Philip Schaff. Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1895.
- St. Francis. "Regula Bullata". 1223. Erişim 22 Ocak 2021. <https://franciscan-archiv.org/bullarium/TheRegulaBullataLSz.pdf>
- Strieder, Leon. *The Promise of Obedience: A Ritual History*. Collegeville, Minn: Liturgical Press, 2001.
- Taşpınar, İsmail - Güzeldal, Yasin. "Batı Manastır Geleneğinin Babası Aziz Benedikt ve Asketik Öğretileri". *AKADEMİAR Akademik İslam Araştırmaları Dergisi* 8 (Haziran 2020), 11-45. <https://doi.org/10.46231/akademiar.725959>
- Terrence Kardong. "Hard Obedience: Benedict's Chapter 68 and Beyond". *Regulae Benedicti Studia* 12/ (1986), 193-202.
- Terrence Kardong. "The Abbot as Leader". *The American Benedictine Review* 42/1 (1991), 53-73.
- The Sayings of the Desert Fathers: The Alphabetical Collection*. çev. Benedicta Ward. Kalamazoo, Mich: Liturgical Press, 1975.
- The Works of Philo: Complete and Unabridged, New Updated Edition*. çev. C. D. Yonge. Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1993.
- Thomas, Aquinas. *The "Summa Theologica" of St. Thomas Aquinas*. London : R. & T. Washbourne, ltd.; New York : Benziger, 1912.
- Thomas Merton. *The Monastic Journey*. ed. Patrick Hart. Mission, Kan.: Sheed Andrews and McMeel, 1977.
- Vermeersch, Arthur. "Poverty". *Catholic Encyclopedia*. C. 12. New York: Robert Appleton Company, 1911.
- Vogüé, Adalbert de. "How Ought Novices To Be Formed In Stability Today?" *Cistercian Studies Quarterly* 36/3 (2001), 311.
- Vogüé, Adalbert de. "Saint Benedict and Spiritual Progress: The Author of the Rule between

- his Source and his Biographer". *Cistercian Studies Quarterly* 34/3 (1999), 279-298.
- Waal, Esther de. *Seeking God: The Way of St. Benedict*. Collegeville, Minn: The Liturgical Press, 1984.
- Ware, Kallistos - Graham Speake (ed.). *Mount Athos: Microcosm of the Christian East*. Oxford ; New York: Peter Lang AG, Internationaler Verlag der Wissenschaften, New edition., 2011.
- Wilson, Walter T. *The Sentences of Sextus*. Atlanta: Society of Biblical Literature, 2012.